

โลกทรรศน์เกี่ยวกับไสยศาสตร์ที่ปรากฏในวรรณกรรม

โลกทรรศน์เป็นนามธรรมซึ่งมิได้หมายถึงข้อเท็จจริง (Facts) แต่เป็นโครงสร้างของความคิดและอารมณ์ซึ่งประสานตัวขึ้นจากประสบการณ์ หรืออาจจะกล่าวว่าเป็นจิตสำนึก (Conciouness) อันมีบทบาทกำหนดโครงสร้างภายในวรรณกรรม และเป็นที่มาของโครงเรื่องภายนอก คือรูปขององค์ประกอบต่าง ๆ การเข้าใจโลกทรรศน์ของผู้เขียนจะเป็นแนวทางให้เข้าใจโครงสร้างระดับลึก และนำไปสู่การเข้าถึงวรรณกรรมได้อย่างดียิ่ง (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2523 : 9-10)

สมบัติ จันทรวงศ์ (2524 : 172-173) กล่าวถึงโลกทรรศน์ว่าหมายถึงระบบทั้งหมดของความคิด ความอ่าน ความเชื่อที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคมหนึ่ง ๆ มีร่วมกัน อันเกี่ยวกับปัญหาทั้งหมดของชีวิตมนุษย์ได้แก่ ภาษา นิยายปรัมปรา ความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนา ศิลปะวรรณกรรม ฯลฯ การศึกษาโลกทรรศน์นั้นยังครอบคลุมไปถึงการพยายามอธิบายว่าบุคคลเข้าใจฐานะและบทบาทของตนในฐานะเป็นปัจเจกชน และสมาชิกของสังคมที่เป็นสมาชิกอย่างไร และเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของสรรพสิ่งอย่างไร

ปัญญา บริสุทธิ์ (2523 : 1) กล่าวถึงโลกทรรศน์ว่า หมายถึงทัศนะหรือความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อโลกหรือสังคมที่เราอยู่อาศัย แสดงให้เห็นว่าเขาคิดนึกหรือรู้สึกอย่างไรต่อชีวิตที่อยู่ร่วมกันในสังคม

สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ และคนอื่น ๆ (2524 : 4) กล่าวถึงโลกทรรศน์ว่า หมายถึงภาพที่แลเห็นสิ่งต่าง ๆ ของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มชนใด สามารถพิจารณาได้จากความรู้ ประสบการณ์และวัฒนธรรมของบุคคลหรือกลุ่มชนนั้น นอกจากนี้ยังจำแนกโลกทรรศน์ไทยภาคีได้ออกเป็น 3 ลักษณะดังนี้

1. โลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อมนุษย์
2. โลกทรรศน์มนุษย์มีต่อธรรมชาติ
3. โลกทรรศน์มนุษย์มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ

ความหมายของคำว่า "โลกทรรศน์" สรุปได้ว่า โลกทรรศน์ คือความรู้ลึกนึกคิด และความเชื่อของบุคคลที่มีต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งภาพที่แลเห็นสิ่งต่าง ๆ อันเกิดจากประสบการณ์ และวัฒนธรรมที่สืบทอดแต่ละกลุ่มชนหรือบุคคล ในที่นี้ศึกษาเฉพาะโลกทรรศน์ที่เกี่ยวข้องกับ โสยศาสตร์

โลกทรรศน์เกี่ยวกับโสยศาสตร์ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้จำแนกได้ดังนี้

1. เรื่องผีसाงเทวดา 2. เรื่องโซคกลาง 3. เรื่องเวทมนตร์คาถาและเครื่องรางของขลัง

1. ความเชื่อเรื่องผีसाงเทวดา

เรื่องผีसाงเทวดา เป็นปัญหาใหญ่ที่ยังหาคำตอบไม่ได้ ทั้งนี้เพราะเป็นเรื่องที่อยู่เหนือคน อาจให้ตีหรือร้าย คือให้คุณหรือโทษแก่เราได้ (พระยาอนุমানราชชน, 2515 : 307) ถ้าจำแนกผีตามเกณฑ์การให้คุณหรือโทษ อาจแบ่งได้ 2 พวกใหญ่ ๆ คือ ผีดี ผีร้าย (พระยาอนุমানราชชน, 2525 : 308)

ผีดี คือผีที่ให้คุณแก่มนุษย์ ได้แก่ เทวดาต่าง ๆ ผีเรือน ผีปู่ย่าตายาย

ผีร้าย คือเป็นผีที่ให้โทษแก่มนุษย์ ได้แก่ กองกอย ปอบ โขมค ฯลฯ

วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้สะท้อนความเชื่อเรื่องผีसाงเทวดาหลายเรื่อง ซึ่งเชื่อว่าอำนาจลึกลับที่เกิดจากเทวดาอาจคลบับกาลให้ความช่วยเหลือให้ทุกสิ่งตามที่ตนปรารถนา เช่น

1.1 การขอบุตร

การขอบุตร คือเมื่อปรารถนาจะมีบุตรไว้สืบสกุลแต่ไม่สามารถมีได้ด้วยวิธีธรรมชาติจึงวิงวอน เช่น การบวงสรวงต่อผีसाงเทวดาเพื่อให้บุตรสมความปรารถนา และเชื่อว่าผีसाงเทวดามีอำนาจลึกลับสามารถคลบับกาลสิ่งเหล่านี้ได้ตามความประสงค์ จากการศึกษาพบในวรรณกรรม 4 เรื่องคือ สุวรรณหงส์ สุวรรณหงส์ยนต์ พระรดเมรี และจำปาสี่ต้น

เรื่องสุวรรณหงส์ ตอนหัวสุธรรมต้องการมีโอรสและทรงบอกกับเหล่านางสนม กำนันว่า หากใครมีโอรส พระองค์จะยกราชย์สมบัติให้ เหล่านางสนมกำนันจึงพากันบวงสรวงต่อผีसाงเทวดา ความว่า

สนมทั้งหลาย   อยากรมมัญชรชาย   ต่างให้แต่งบัตร
 พลีเครื่องบูชา   เทวานานันต์   ทุกแห่งแต่งบัตร   พลีกรรมบ่าบวง
 บนบานตายาย   พระอิศวรนารายณ์   บ้างให้ตีหลวง
 ปู่เจ้าศักดิ์สิทธิ์   บ้างคิดเสียขวง   บ้างกินยาหน่วง   โลहितฤถ้าย

(สุวรรณหงส์ : 4)

เรื่องพระรถเมรี   ตอนเศรษฐีพรมจันบนบานเทวดาเพื่อขอบุตร   ความว่า

นางคอยคิดถึงตัว	เงยแลผ้าหน้าตาไหล
ผิวสอไม่ค่อยอ่อนใจ	ขอไหว้ท้าวเทวา
อินทร์พรหมยมเรศ	ในเขตแดนป่า
สิทธิศักดิ์ช่วยรักษา	ให้ลูกข้าคลอดแคตัวภัย
ไหว้ฝากทุกเทวา	แล้วก็พากันกลับไ้
ไปตามมรคาลัย	ไปถึงเรือนเข้าห้องนอน

(พระรถเมรี : 18)

เรื่องจำปาลีสิ้น   ตอนโทรหุลท้าวหนทราชาว่าหากต้องการมัญชรขอให้ตั้ง
 เครื่องเซ่นบูชาพระไทร   ท้าวหนทราชาสั่งให้นางจันอัคคีเตรียมเครื่องบัตรพลี   ความว่า

ข้าวตอกตอกมาลา	จะบูชาตันพระไทร
44 กล้วยอ้อยหน่วยน้อยใหญ่	ทุกสิ่งเร่งไปบูชา
เราจักบอกกุลบุตร	บริสุทธิ์แทนวงศา
ทำตามพระโหรา	กษัตรามาแต่ก่อน

(จำปาลีสิ้น : 2)

การบูชาพระไทรเป็นความเชื่อเรื่องเทพารักษ์ประจำต้นไม้ มีหน้าที่คุ้มครองรักษาป่า กวีสะท้อนความเชื่อว่าจะมีบุตรต้องบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ชาวไทยภาคใต้เรียกว่า "ตั้งรำค" คือการตกแต่งโศกพานหรือหมากพลู ข้าวตอกดอกไม้และธูปเทียนบูชา เชื่อว่าการกระทำดังนี้แล้วอำนาจลึกลับของเทวดา ผีसाง สามารถบันดาลให้เป็นตามที่ปรารถนา (สัมภาษณ์ น้อง จิตพันธ์ 16 พฤศจิกายน 2531)

การขอบุตรจากผีसाงเทวดา เพื่อเกิดความมั่นใจว่าสิ่งเหล่านี้มีอำนาจลึกลับสามารถบันดาลสิ่งที่ตนขอได้ จึงนิยมตั้งเครื่องบูชาเพื่อแสดงความเคารพเลื่อมใสและเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้บันดาลให้ได้ตามที่ขอ กวีสะท้อนความเชื่อดังกล่าวปรากฏในวรรณกรรมและสังคมปัจจุบันยังมีความเชื่อเหล่านี้อยู่

1.2 การขอความช่วยเหลือ

การขอความช่วยเหลือ คือการที่ตัวละครไม่สามารถแก้ปัญหาหรือกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดตามกำลังความสามารถของตน จึงอธิษฐานหรือขอความช่วยเหลือจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น ผีसाงเทวดา ซึ่งเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้มีอำนาจลึกลับสามารถบันดาลสิ่งที่ตนปรารถนาได้ หรือแคล้วคลาดจากอันตรายทั้งปวง การขอความช่วยเหลือพบมากในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ กวีสะท้อนความเชื่อของคนในสังคม ซึ่งแสดงออกทางพฤติกรรมตัวละคร เช่น

เรื่องพระรถเมรี ตอนพระรถเสนจะเดินทางไปเมืองดาวัน แม่ ป้า ขอให้
เทวดาคู่มครองให้เดินทางด้วยความปลอดภัย ความว่า

ขอย่ามีความไฉ	จัญไรร้ายกำจัดไกล
เทวาในป่าไพร	ช่วยเกื้อกูลพระกุมาร
พระแม่ให้พรเล่า	ไหว้คุณท้าวทุกวิมาน
อินทร์พรหมยมพระกาฬ	ช่วยพยาบาลพระลูกยา

(พระรถเมรี : 89)

เรื่องสุวรรณหงส์ ตอนนางพี่เลี้ยงทั้งสี่ของนางเกษสุริยง เช่นสรวงผีให้
สุวรรณหงส์ต้องหอกยนต์และไม่สามารถถอนได้ ความว่า

แต่งเครื่องมัจฉามางส์⁴⁵ เช่นพวกผีสร้าง ริมปราสาทข้างนอก
ให้หอกตรึงปัก ใครชักอย่าออก ให้ตายคาอก เราทั้งสี่คน

.....

หอกพุ่งแทงหุ่น ทะลุโคญุน เป็นหุ่นของฟู⁴⁶
ทั้งสี่ตั้งใจ ชักกันให้ดู แล้วยกไก้หมู มาเช่นผีสร้าง
ผีตายโหงห้า ควายพันฟ้าผ่า ผีตายชายหาง
ตายด้วยคาบหอก ออกกินมัจฉามางส์ ผีรักษาปราสาท ผีกลางธรณี
เชิญมาให้สิ้น แล้วชวนกันกิน มัจฉามางส์อย่างคิ
กินแล้วสิงสู่ อยู่ในหอกนี้ ถ้าชูเทวี มาเหยียบสายพาน
พวกผีทุกคน ช่วยพุ่งหอกยนต์ นี้นมาอย่างนาน
ถูกที่สำคัญ จงบรรลัยลาญ หอกศึคประสาธน์ ชักอย่าหลุดถอน

(สุวรรณหงส์ : 48)

เรื่องนายคั้น ตอนนายคั้นแต่งงานกับนางริงไร มีพิธีเรียงสาครเรียงหมอน
กล่าวถึงผีบรรพบุรุษ ความว่า

ลุงย่าตายาย ชวนกันห้ามไว้ ให้เวียนสาครหมอน⁴⁷
เสร็จแล้วพอกำ ย่าลงรอนรอน ปูสาครลาดหมอน เสร็จแล้วด้วยไว
แต่งของทั้งหลาย ไหว้ผีตายาย ด้วยพลันหันโค
ช่วยรักษาลูก เขยมาใหม่ใหม่ ตายายข้างไฟ เอาใจลูกหลาน

(นายคั้น : 31)

ผีตายายที่กล่าวถึง ชาวไทยภาคใต้ถือว่าเป็นผีบรรพบุรุษที่คอยคุ้มครองช่วยเหลือให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุข โดยปกติมีการเซ่นไหว้ในโอกาสสำคัญต่าง ๆ จากตัวอย่างเป็นการเซ่นไหว้เพื่อขอบุตรและพิธีแต่งงาน ฝ่ายเจ้าสาวจัดพิธีเรียงสาครเรียงหมอน เพื่อบอกกล่าวให้ผีบรรพบุรุษทราบว่าทางบ้านรับเขยใหม่เป็นสมาชิกในบ้านให้ช่วยคุ้มครองอย่าได้เจ็บไข้ได้ป่วยเป็นการปฏิบัติต่อผีตายายด้วยความเคารพนับถือ

เรื่องภยาหงส์ ตอนนายพรานดักพญาหงส์ทองหลายครั้งแต่ไม่ติด นายพรานจึงบนบานผีบรรพบุรุษว่า ถ้าจับพญาหงส์ทองได้จะแก้บน การแก้บนคือการบูชาหรือตั้งเครื่องตอบแทนที่ผีบรรพบุรุษให้ความช่วยเหลือหรือการอำนวยความสะดวกให้แก่ตน ความว่า

จะจับ เรื่องนายพราน	ให้แต่งการเครื่องบัตรพลี
บางครั้งดักปักขี้	สองพี่น้องคล่องมือววาย
.....	.....
เชื้อเชื้ออยู่ครั้นเครง	ตามบทเพลงอยู่ครั้นครุน
พรานเทพและพรานบุญ	พอรนรูกจุกเข้ามา
จับลงที่ถนนตรง	กินไก่ผงสองสามขา
พรานรับเอาควายหล่า ⁴⁸	หึ่งเหล้ายาห้า ⁴⁹ ไคมีปลาย

(ภยาหงส์ : 45-46)

เรื่องจำปาสี่ต้น ตอนนางตักโกส็ร้องประกาศให้ภูติผีปีศาจ พระเสื้อเมืองช่วยคุ้มครองป้องกันสามิขณะออกทำสงครามกับโอรสทั้งสี่ ความว่า

นางร้องประกาศ	ผียักษ์ปีศาจ	ภูตพรายโคโค
ภูมิตันศักดิ์สิทธิ์	ทุกทิศประไพ	เสื้อเมืองเรืองไกร
ผีภูตผีพราย	ยักษ์คายาย	บนแพะบนหมู
ผีไพรผีป่า	ผีคาผีครุ	บนควายบนวัว
		บนหมูบนไก่

(จำปาสี่ต้น : 35)

ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ เมื่อลูกหลานต้องการพูดคุยด้วยต้องทำพิธีเรียกว่า การเซียดายายหรือการประทับทรง การประทับทรงเป็นการเชิญเจ้าหรือผีบรรพบุรุษมาเข้าร่างคนทรง คนที่ถูกเจ้าเข้าประทับทรงมีอาการสั่นเต็มสำเนียงพูดก็ต่างไปจากคนนั้น (สัมภาษณ์ ถ้อง จิตต์พันธ์ 16 พฤศจิกายน 2531) ชาวไทยภาคใต้เชื่อว่าสิ่งเหล่านี้สามารถคุ้มครองพวกเขาได้ และมีความเชื่อเรื่องยาผีบอก ซึ่งกล่าวถึงในวรรณกรรมเรื่องนายตัน ความว่า

บัวศรีว่าที่ปราศรัย   ยาของข้าไซ้
หาไหนจะได้ไม่มี
นี่แหละเป็นยาของผี   ให้แก่ข้านี้
ของใครไม่มีแหละหน

(นายตัน : 44)

ยาผีบอก เป็นตัวยาซึ่งผีฝ่ายดีหรือเทวดาที่ให้คุณ อันได้แก่ ผีบ้านผีเรือน ผีบรรพบุรุษ จะคอยคุ้มครองลูกหลานไม่ให้เจ็บป่วย อาจจะมาเข้าฝันบอกตัวยา เรียกว่า "ยาผีบอก" ใช้รักษาโรคที่เจ็บป่วยขณะนั้นหาย ความเชื่อดังกล่าวปัจจุบันยังมีอยู่

ยาผีบอกเป็นความเชื่อในอำนาจลึกลับที่สามารถบอกตัวยาที่นำมารักษาผู้ป่วยให้หายจากอาการเจ็บไข้ หลังจากหายป่วยจะทำพิธีเช่นไหว้บวงสรวงเพื่อแสดงความขอบคุณ หรือระลึกถึงคุณของอำนาจลึกลับนั้น (สัมภาษณ์ ถนอม พูนวงศ์ 20 กุมภาพันธ์ 2532)

อำนาจลึกลับนั้นอาจเกิดจากการบันดาลให้เป็นไปของผีบางเทวดา ช่วยให้คุณหรือตัวละครพันทิวช้ หรือสมความปรารถนาในสิ่งที่หวังจากการเซ่นสรวงบูชา เป็นความเชื่อที่ปรากฏในสังคมอดีตและปัจจุบัน ซึ่งกวีสะท้อนให้เห็นภาพเหล่านั้นในวรรณกรรม

2. ความเชื่อเรื่องโชคลาง

โชคลาง เป็นความเชื่อดั้งเดิมของมนุษย์อย่างหนึ่ง การเกิดเหตุร้ายหรือเหตุดี จะเกิดขึ้นกับตนเองต้องมีสิ่งแสดงให้ปรากฏก่อน เช่น การผิดปกติทางร่างกาย หรือจากปรากฏการณ์ธรรมชาติ ได้แก่ จิ้งจกร้องทัก แมงมุมตอก นกแสกจับหลังคา ฯลฯ การเกิดลางเป็นการบอกเหตุการณ์ที่จะเกิดล่วงหน้า

การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้พบว่า ความเชื่อเรื่องนางสังหรณ์เป็น
เรื่องบอกสัญญาณว่าจะเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ จริงตามสิ่งที่ปรากฏ นางที่พบมี 2 ชนิด คือ
ความฝัน นาง

2.1 ความฝัน เป็นความเชื่อของคนไทยมาช้านาน และเชื่อว่าเหตุการณ์
ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในความฝันมีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง เช่น โบราณถือว่า
ก่อนที่ดวงวิญญาณจะจุติในครรภ์มารดา มารดาต้องฝันก่อนเรียกว่า ฝันเข้าท้อง เรื่องความฝัน
นี้เชื่อว่าเป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นเครื่องบอกวิถีชีวิตในอนาคตของบุคคลนั้นอย่างถูกต้องที่สุด
(อukum หนูทอง, ม.ป.ป. อ้างอิง ล้อม เฟิงแก้ว, 2512 : 117) ความเชื่อเกี่ยวกับ
ความฝันสืบเนื่องมาจากความเชื่อในลัทธิผีสร้างวิญญาณ (Animism) ซึ่งเป็นต้นตอของความ
เชื่อทางศาสนา เชื่อว่ามนุษย์เรามีวิญญาณในเวลาหลับวิญญาณจะออกไปทำกิจกรรมต่าง ๆ
(คำรง รุานคี, 2520 : 150) และตามความเชื่อของคนไทยเราที่มีแต่โบราณกล่าวไว้ว่า
คนเรามีเจตมูติประจำกาย เป็นสิ่งที่เรามองไม่เห็นด้วยตา ขณะหลับเจตมูติประจำกายสามารถ
แยกออกจากร่างไปพบเห็นสิ่งต่าง ๆ สิ่ง que เจตมูติเห็นเรียกว่า ความฝัน (เพทย์ สาริกบุตร,
2513 : 154 สัมภาษณ์ พระครูภัทรธรรมรัตน์ 18 มกราคม 2532)

ชลธิรา สัตยวิวัฒนา (2514 : 42) อธิบายถึงความฝันโดยอ้าง
ข้อเขียนของเฟรดคเคอริค ซี เฟรสคอต (Frederic C. Prescott) ว่าความฝันเป็น
ภาพพจน์ (Image) ที่เกิดในขณะหลับ ภาพพจน์เหล่านี้ถูกสร้างขึ้นด้วยกลไกที่บุคคลควบคุม
ไม่ได้ เราไม่อาจจะจงใจหรือตั้งใจที่จะสร้างความฝันได้หากความฝันบังเกิดขึ้นแก่เรา เรา
ไม่รู้สึกรู้สึ ความฝันเป็นแบบฉบับของบุคคลและมีลักษณะประหลาดอธิบายได้ยากที่สุด

ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ได้กล่าวทฤษฎีบุคลิกภาพ
ของบุคคลซึ่งกล่าวถึงความฝันว่า ความฝันเป็นลำดับของจินตนาการ โดยปกติมีหน้าที่ที่ลดความ
เครียด จะรื้อฟื้นความจำที่ผ่านมาโดยเฉพาะในสิ่งที่ทำให้ฉ้อใจ เช่น คนนอนหลับที่หิวโหยอาจ
ฝันไปว่าในงานเลี้ยงอาหารที่หรูหรา คนที่ได้รับบาดเจ็บทางเพศมากมาก่อนพอนอนหลับก็ฝัน
ถึงกิจกรรมทางเพศและกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์ ฟรอยด์เชื่อมั่นว่า ความฝันทั้งล้วน

แต่เป็นการทำให้สมปรารถนาหรือความพยายามที่จะให้เป็นเช่นนั้น บุคคลทุกคนจะฝันถึงสิ่ง
ต้องการ (ชลธิรา สัตยาวัฒนา, 2519 : 14-15)

คติความเชื่อของคนไทยแต่โบราณว่า ความฝันเป็นลางหรือนิมิตบอก
เหตุการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวผู้ฝันว่าฝันร้ายหรือดี

ฝันที่ถือเป็นเหตุเป็นลางหรือนิมิตร้ายและจะให้ทำนายได้หรือไม่นั้น
ต้องพิจารณาลักษณะอาการของความฝันประกอบสภาพร่างกายและจิตใจเสียก่อน ในคัมภีร์เทพ
สังหรณ์กล่าวไว้ว่า สาเหตุความฝันมี 4 ชนิด คือ

1. ธาตุวิปริต เป็นความฝันอันเกิดโดยธาตุในร่างกายวิปริต ฝัน
เช่นนี้ไม่แน่นอน ไม่ควรทำนาย
2. อุบฺหวน เกิดจากประสบการณ์หรือความฝังใจ ประทับใจ เป็นฝัน
ไม่แน่นอน ไม่ควรทำนายอาจผิดพลาดได้
3. เทพคลใจ คือฝันเกิดจากแรงบันดาลใจของเทพยดาเข้ามาคลใจ
ให้ฝัน เทมทั้งดีและร้าย ถ้าเทพรักก็ฝันดี ถ้าเกลียดก็ฝันร้าย
4. บุพนิมิต ความฝันที่เป็นลางบอกเหตุล่วงหน้าแก่ผู้ฝัน ฝันนี้สามารถ
ทำนายได้อย่างแม่นยำ (มณี พยอมยงค์, 2524 : 231)

ลักษณะความฝันที่ควรเลือกมาใช้ในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ มักเป็น
ความฝันแบบเทพคลใจ และบุพนิมิตจึงจัดเป็นฝันแท้ ความฝันชนิดนี้เกิดขึ้นในช่วงปัจฉิมยาม
ความฝันที่พบในวรรณกรรมท้องถิ่นแบ่งได้ 3 ชนิดคือ ความฝันบอกเหตุดี ความฝันบอกเหตุร้าย
ความฝันบอกเหตุดีและร้าย

2.1.1 ความฝันบอกเหตุดี ฝันลักษณะนี้บอกเหตุการณ์ในทางดีหลาย
อย่าง เช่น

ความฝันแสดงว่าจะมีบุตรหรือฝันเข้าห้อง การฝันเช่นนี้เป็น
ความฝันที่มารดาฝันก่อนตั้งครรภ์ ปรากฏในวรรณกรรม เช่น

เรื่องวรรณคดี ตอนนางกาไวฝันว่าจะได้โอรส ความว่า

ฝันว่าพระแสง   ท้ามทองโสภา   มีคนเอามา
ให้แก่กาไว   นางรับพระแสง   สองมือกำแข็ง   บ่ได้ให้ใคร

(วรรณคดี : 2)

ความฝันของนางกาไวโทรทำนายว่า พระแสงท้ามทองที่มีคนนำมาให้นั้น
หมายถึงโอรสซึ่งมีรูปร่างสง่างาม ในเวลาต่อมานางมีโอรสดังคำทำนาย

เรื่องสุวรรณหงส์ยนต์ ตอนนางแก้วสัจจาขอบุตรต่อผีสังเทวดา ครั้นกลับมา
นางฝัน ความว่า

โฉมนางแก้วสัจจา	เจ้านิทรานิราตรี
เมื่อบุตรจะเกิดมี	นางเทวีนิมิตฝัน
ในสุบินว่าอินทรา	เอาแก้วมาแต่สุวรรณ
มาให้นางจอมขวัญ	เจ้ารับไว้ด้วยดีใจ
ชมเชยอยู่ช้านาน	แก้ววันกาลกลับลอยไป
ไปตกอยู่เมืองไกล	แล้วกลับมาสู่สถาน
เมื่อแก้วเลื่อนลอยมา	ตอกมณฑลอันตระการ
มาด้วยโพธิสมภาร	ดวงคารามาด้วยกัน

(สุวรรณหงส์ยนต์ : 95)

ความฝันของนางแก้วสัจจาเป็นฝันดี ฝันว่าจะมีโอรสมีบุญญาธิสมภาร เมื่ออายุ
16 ปี ต้องออกไปผจญภัยและกลับมาพร้อมชายาและบุตร

ความฝันแสดงว่ามีบุตร เป็นความฝันซึ่งเป็นความเชื่ออีกลักษณะหนึ่งที่ปรากฏเมื่อ
ฝันเช่นไรมักจดจำหรือสังเกตว่า ถ้าฝันลักษณะนี้ก็มักทำนายตรงกับความจริง สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็น
ความเชื่อที่สั่งสมกันมานาน

ความฝันว่าพบคู่ครอง เป็นความฝันที่บอกให้ทราบว่า จะพบคนรักและได้อยู่ร่วมกัน
ความฝันลักษณะนี้เกิดขึ้นกับตัวละครทั้งตัวละครชายและตัวละครหญิง เช่น

เรื่องจำปาสีตัน ตอนท้าวนนทราชมรรหม พระอินทร์มาบอกว่าจะพบคู่ครองซึ่ง
ท้าวนนทราชม เข้าใจว่าพระองค์ฝันไป ความฝันลักษณะนี้จัดเป็นความฝันแบบเทพคลุใจ ความว่า

ยามคำรชราตรี	พระภูมิบรรหมใน
ใกล้รุ่งแสงสุริยใส	ร้อนไปถึงอินทรา
ท่านท้าวจีระมาร	เทเวทยานด้วยวิทยา
ลงมาสู่ราชา	แจ้งกิจจาแต่ภูมิ
ว่าท้าวจักได้คู่	นารถโถมตรงงามมีสี
นามกรนางเทวี	ชื่อสุวรรณธิดา
นางอยู่ในหีบทอง	โถมนางน้องงามโสภา
บิดาหึงมารดา	ญาติวงศ์หาไม่มี

(จำปาสีตัน : 3)

โทรท้านายว่าพระองค์จะพบคู่ครองอีกคนตามความฝันทุกประการ ท้าวนนทราชม
จึงจัดทัพออกเดินทางไปจนพบนางด้วยความช่วยเหลือของพระอินทร์ หรือคือนางสุวรรณธิดาฝัน
ว่าพบเนื้อคู่ ความว่า

ฝันว่าพระอาทิตย์พระจันทร์	จักรดผายผัน
มาสู่ทางในไสยา	
บัคเคียวอาทิตย์ไคลคลา	คุ้มสู่จร
ไปโดยเวหาบัคคล	
นางน้องห้องแสงสุริยน	ร้อนเร้าบัคคล
กระหนกกระหายกายา	
แล้วลงแต่รถไคลคลา	นางนาดฉายา
ไปสู่ณ เรือนทรพล	

(จำปาสีตัน : 5)

เรื่องสุวรรณหงส์ คณนางอำพันธิดาเจ้าเมืองสาเกตัน ความว่า

สุนทรพี่เลี้ยงโคมตรู	ฝันนี้คืออยู่
ผู้เผ่ากล่าวว่่าถึงคี่	
ชายฝันจะไค้กัลยาณี่	ถ้าว่าสตรี
ฝันว่าจะมีคู่เคียง	
ว่าคู่จะมีชื่อเสียง	ฤทธิปราดเปรียง
คังควงสุริยงทรงยศ	
จักมีเคขบปรากฏ	ลือไปในทศ
ทิศอิศรามาศาล	

(สุวรรณหงส์ : 421)

ความฝันมีคู่ครอง มีเทพมาคลใจให้ฝันไป ความฝันลักษณะนี้มีความคล้ายคลึงกันมาก เพียงเปลี่ยนสัญลักษณ์แทนสิ่งต่าง ๆ ตามความคิดของกวีที่สะท้อนสภาพสังคมให้ปรากฏในวรรณกรรม

ความฝันแสดงว่าประสบชัยชนะ ความฝันลักษณะนี้พบในวรรณกรรมไม่มากเท่าความฝัน 2 ลักษณะที่กล่าวมาข้างต้น พบในวรรณกรรมบางเรื่องเท่านั้น เช่น

เรื่องมโนห์ราภิวัต ตอนพระสุธนออกไปทำศึกนางจันทร์เทวีฝัน ความว่า

ว่าพระยาจันทร์	กรกุมพระชรรค์	เพชรธรรมาจันทร์
แล้วล้างพระสอ	หน่อท้าวเสด็จเป็น	จากกายาสัน
ชกเอาอันตั้ง ⁵⁰	อันตะตุนัง ^{51 52}	พันพระบุรี
ว่าโลหิตไหล	ในทิศหังสี	ตามทางบุรี
ฝันว่ากับป่า ⁵³	ทิพยรัตนกษยา	แนวพระสกล
ละกายแห่งท้าว	เจ้าศรีสุธน	มีบุรุษคน
		หนึ่งนั้นเอาไป

บุชาเป่าโก้   ภูษาสุนทร   ปลิวชั้นยังใน
 อากาศสำแดง   แสงจบทพไตร   ลอยลิวลิวไป   จากกรเทวี

(มโนห์รานิบาต : 163)

นางจันเทวีสืบทว่า พระสุนทรถูกข้าศึกประหารชีวิตโดยการตัดพระคอ และดึงเอาตับไตไส้พุงของพระสุนทรออกมาพันรอบเมือง โลหิตไหลนองไปทั้งสี่ทิศ ผ้าทรงที่แนบพระวรกายถูกบุรุษหนึ่งนำไปบูชาไฟ แต่หลุดลอยไปในอากาศ

จากความฝันนางมโนห์ราทำนายว่า พระสุนทรประสบชัยชนะ ชื่อเสียงปรากฏไปทั่วทุกสารทิศ แต่พราหมณ์โรหิตเป็นคนพาลคิดจะเบียดเบียนนางมโนห์รา ได้โอกาสดวยสืบทของนางจันเทวีเป็นความเท็จว่าสืบทนั้นเป็นนางร้าย พระสุนทรจะสิ้นพระชนม์บ้านเมืองเกิดภัยพิบัติใหญ่หลวง จะต้องสะเตาะเคราะห์ปล่อยนกปล่อยปลาและสัตว์สองเท้า แต่พระสุนทรมีพระเคราะห์หนัก วิธีที่ดีที่สุดคือการบูชาขุมตามคัมภีร์ไสยศาสตร์ คือนำนางกินรีมาบูชาขุม หัววาทิตย์ทรงอนุญาต นางมโนห์ราเมื่อมีโอกาสจึงบินหนีไป จากเรื่องนางมโนห์ราตอนนี้ปรากฏโลกทรรศน์เกี่ยวกับความเชื่อ เรื่องความฝันและการทำนายฝันอย่างเด่นชัด คือเชื่อว่าความฝันเป็นลางบอกเหตุดีหรือเหตุร้าย สามารถบอกเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างแม่นยำอีกด้วย

เรื่องสุวรรณหงส์ ตอนศิลาขุมนุและวิสุทธิวงศ์เดินทางกลับกรุงไอยรัทน์ตามคำบอกเล่าของฤาษีว่ามีศึกมาประชิดเมืองระหว่างทางทรงพักแรมกลางป่า ศิลาขุมนุสืบท ความว่า

ครีส์แกยักษัณุมันต์	เราจะคลำเนินทาง
ข้าฝันเห็นเป็นลาง	ว่าไฟสว่างรอบธานี
กินไปใกล้กำแพง	กองเพลิงแสงเท่าคีรี
สว่างจ้าทั่วธานี	ข้าเข้าตีเพลิงอัปแสง
ยังเล็กเท่าหิงห้อย	รัศมีน้อยร้อยเม็ดแห่ง
ข้าจับเอาไฟแดง	ยื่นเหยียบไว้ได้บาทา

เพลิงร้อนก็กลับเย็น	ข้าฝันเห็นประหลาดหนา
บูยาพระบิดุม่า	ท้าวมีอาจะดับไฟ
เมื่อข้าดับเพลิงร้อน	พระภูธรมิให้ไป
แต่ข้าเดินฝ่าไฟ	กองเพลิงใหญ่แสงดับหาย

(สุวรรณหงส์ : 324)

การทำนายฝันว่าศิลาสามารถให้การช่วยเหลือในการสู้รบคราวนี้กษัตริย์ทั้ง
ร้อยเอ็ดพระนครจะสยบแทบเท้าพระองค์

ความฝันประสพชัยชนะ เป็นความฝันที่ทำให้ตัวละครมีความเชื่อว่า ความฝัน
เช่นนี้เป็นความจริงตามคำทำนายทุกประการ ก่อเกิดขวัญและกำลังใจในการต่อสู้รบศึกต่าง ๆ
จนประสพชัยชนะหรือประสบความสำเร็จ

ความฝันว่ามีบุตร ความฝันพบเนื้อคู่ และความฝันประสพชัยชนะ ส่วนมากมัก
เป็นความจริงตามความฝันและการทำนายฝันทุกประการ เป็นเครื่องบ่งบอกกลางซึ่งเป็นความเชื่อ
อีกลักษณะหนึ่ง

2.1.2 ความฝันบอกเหตุการณ์ล่วงหน้าในทางไม่ดี เหตุร้ายที่พบใน
วรรณกรรมเพียงเรื่องเดียว คือ

เรื่องสุวรรณหงส์ ตอนนางรัตมาลีฝันก่อนสุวรรณหงส์เดินทางไปกรุงศรีดินเพื่อ
พบนางเกษสุริยครั้งที่ 2 เป็นลางบอกเหตุว่า สุวรรณหงส์ต้องประสบอันตรายถึงชีวิต ความว่า

คืนนี้แม่ฝัน	ว่าหญิงอาธรรม	มาตัดหัตถา
ของแม่ชาดกลิ้ง	มีหญิงหนึ่งมา	เอาโอสถา
แม่เสียตายหัตถา	เพียงจักมรณา	โศกาแคลาญ
เป็นลางหลายหลาก	พ้ออย่าจากสถาน	งคเจ็ดวันวาร
		ก่อนเจ้าต่อไป

(สุวรรณหงส์ : 49)

2.1.3 ความฝันบอกเหตุร้ายและดี ส่วนมากบอกถึงการได้ของตาม
ความปรารถนาแล้วต้องผิดหวังจากกันคือ มีเหตุการณ์ดีและต่อมาประสบความผิดหวัง
หรือเศร้าโศกเสียใจ เช่น

เรื่องวรรณคดี ตอนนางวงศ์สุริยาฝัน ความว่า

ว่าพระจันทร์ สถิตจอมสิงขร ราชอิศวรรย์
เรียบเรียงเคียงรถ สองดวงพรายพรรณ บัดเคี้ยวกลันผัน นำรถลงมา
นางฉวยดวงจันทร์ ได้สองดวงนั้น กอดไว้ชายขวา
แสงรัศมี รุ่งเรืองโสภา ในฝันกัลยา ว่าชมเย็นใจ
ยังมีทาสี กายาล้ำฟ้า เข้ามาไสว
ซึ่งเอาพระจันทร์ พาจจากปรารถนา ในนางกันแสงให้ สลบล้มกายา
บัดเคี้ยวเหวหะ เหาะจากคิงส์ค้ำว มาห้ามชាយา
ร้องให้ว่าไร นางวงศ์สุริยา มิใช่จันทร์หา หรือนางหรามวัย
ว่าพลางยื่นให้ นางรับจันทร์ไว้ สะดุ้งตกใจ
ครั้นพระสุริย์แสง นางฉวยสไบ เรียกนางสาวใช้ แล้วควาเนินองค์

(วรรณคดี : 2)

จากความฝันโหรทำนายว่า นางจะมีบุตรชาย ต่อมาเมื่อบุตรอายุได้ 7 ขวบ
ต้องผิดหวังจากเมืองและกลับมาพร้อมเตชานุกาพ เหตุการณ์ต่อมาเป็นความจริงตามคำ
ทำนายของโหร

เรื่องสุวรรณหงส์ ตอนนางรัตมาลีฝันว่าจะมีบุตร ความว่า

ใกล้รุ่งราตรี เทวบุตรจตุติ เข้าสู่ครภา
นางรัตมาลี เทวนิหรา ใกล้รุ่งสว่างฟ้า ชายาฝันเห็น

ว่าดวงอาทิตย์ สุกใสไพจิตร คิดตามจันทร์เป็น
 อังคาสอสุรินทร์ กินสิ้นดวงเห็น นางทรงลำเค็ญ พิลิปราไรร
 ทรงกันแสงโศก โศกวิโยค โศกศีลย์หวั่นไหว
 กอดดวงอาทิตย์ หิศวาทซาตใจ ร่ำรักอโศทัย สายสมรอ่อนหู
 ในผืนนั้นไซริ้ ว่าราหูร้าย ไล่ดวงพสุ
 ส่งแสงแจ้งขาว สว่างกระจ่าง นานมาราหู จู๋จับลับหาย
 เหวีตีใจ เห็นดวงอโศทัย แจ่มแจ้งแสงพราย
 พอรุ่งนางคืน ยังสะอื้นไม่วาย หฤทัยใจหาย กรกรายคว่ำหา

(สุวรรณหงส์ : 6)

โลกทรรศน์ เรื่องความฝันที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ เป็นความเชื่อ เรื่องความฝันและการทำนายฝันว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นนั้นตรงกับความฝันทุกประการ และถ้าเป็นความฝันเมื่อใกล้รุ่งหรือปัจฉิมยามจะเป็นความฝันที่มีความแม่นยำมาก และเชื่อว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคตเป็นความจริงตามความฝัน จึงนิยมการแก้ฝันกันขึ้น และเชื่อว่า ความฝันนั้นจะเกิดเหตุการณ์ตามความฝันภายใน 7 วัน หากเลยจากนั้นไปก็จะไม่แม่นยำ ความฝัน เช่น

เรื่องสุวรรณหงส์ ตอนนางรัตมาลีฝันร้าย และขอร้องสุวรรณหงส์ให้ขการ เดินทาง 7 วัน จึงค่อยเดินทาง แต่สุวรรณหงส์ไม่เชื่อจึงประสบเคราะห์กรรม การศึกษา เรื่องความฝันในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้พบว่า ความฝันปรากฏ 3 ลักษณะ คือ ฝันแสดงเหตุคือ ฝันแสดงเหตุร้าย และฝันแสดงเหตุร้ายและดี ความฝันทั้ง 3 ชนิดนี้ กวีนิยมใช้สัญลักษณ์เป็นสิ่ง บ่งบอกเหตุร้ายหรือเหตุดีที่เกิดขึ้น สัญลักษณ์เหล่านี้ล้วนเป็นสัญลักษณ์แบบที่นิยมใช้กันในสังคม และเชื่อว่าเป็นความจริงเช่นนั้น

2.2 ลาง

ลางเป็นความเชื่อดั้งเดิมของมนุษย์อย่างหนึ่ง การที่เกิดเหตุร้ายหรือเหตุดี เกิดขึ้นกับตน จะต้องมีสิ่งแสดงให้ปรากฏก่อนซึ่งเราเรียกว่า "ลาง" พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หน้า 718 ให้ความหมายว่า ลาง หมายถึง เครื่องหมายที่ปรากฏให้เห็นการบอกเหตุร้ายหรือดี ลางเหล่านี้เกิดจากความผิดปกติทางกายหรือเกิดจากปรากฏการณ์ธรรมชาติ ได้แก่ สัตว์ เช่น จิ้งจกร้องทัก แมงมุมคืออก กุพิษเลื้อยตัดหน้า นกแสกจับหลังคา ลางเหล่านี้เป็นเครื่องแสดงเพื่อบอกให้ทราบว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเหตุร้ายหรือเหตุดี ดิเรก พรตตะเสน (2528 : 22) กล่าวว่า ลางเหล่านี้ปรากฏในคัมภีร์อิทธิโหโธธิบาทว์ ในภาคกลางมีคัมภีร์นี้อยู่หลายฉบับ บางฉบับเรียกอิทธิโโธธิบาทว์ ถ้อยคำไม่แตกต่างกัน เพียงการร้อยเรียงลำดับความของลางเท่านั้น คัมภีร์อิทธิโโธธิบาทว์ที่กล่าวในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ล้วนเกิดจากสัตว์ซึ่งคัมภีร์แยกหมวดไว้เป็น "สัตว์าสัญญาณ" ในคัมภีร์กล่าวถึง สัตว์าสัญญาณไว้ดังนี้

โดยนัยอาจารย์ท่าน	แมลงสาบแมงดา
จิ้งจกหนูงูค่างควา	
เอียงจอกพิราบแมวคราว	แมลงป่องสามทาว
แมงป่องผึ้งภูมรา	
เข็บขาบจิบจาบแลนกา	หิงห้อยพรายคา
ผีเสื้อแขวกแสกแมลงมูม	
.....	.....

ถ้าสัตว์เหล่านี้ตกมาถูร่างกายถือว่าเป็นลางดีหรือร้ายตามคำทำนาย เช่น

ตกถูกศีรษะอย่าขาม	ไต่เท้าจักปราม
ปูนบำเหน็จยศตน	
.....	.....

ถามว่าสีกาทำน	นานปีมิเห็นมา
วันนั้นกบินทลา	จับหลังคาร้องบอกข่าว
ทุกคราวข้าหมายไว้	มิข้างเียนก็ข้างเข้า
วันสีกาเจ้า	55 มากางลสิ่งอันใด

(โคบุตร, 2 : 36)

หรือตอนขณะที่นางอำพันมาลาทำเสน่ห์โคบุตรเกิดกลางร้าย ความว่า

.....

นกกแสกตัวใหญ่ บินไปบูรพา ตกใจผวา ที่บนเตียงนอน

(โคบุตร, 2 : 40)

        นางที่เกิดจากสัตว์จำพวกนกมีปรากฏได้ทั้งกลางดีและกลางร้าย ซึ่งเป็นความ
เชื่อ การทำนายด้วยการสังเกตหากเกิดกลางลักษณะนี้แล้ว เหตุการณ์ที่ตามมาจะเป็นผลดีหรือ
ร้าย

จึงจก

        เรื่องสุวรรณหงส์ ตอนสุวรรณหงส์เดินทางมายังปราสาทนางเกษสุริยง
ปรากฏกลางร้ายคือ จึงจกร้องทักรอบปราสาท สุวรรณหงส์เห็นนางเช่นนั้นใจไม่ปกติ เหตุการณ์
หลังจากเกิดกลางปรากฏว่าสุวรรณหงส์ถูกทอกลยนต์ของที่เลี้ยงทั้งสี่ของนางเกษสุริยงขาดเจ็บ
สาหัส จึงรีบกลับกรุงไอยร์ตันและสิ้นสติในที่สุด นางที่ปรากฏ ความว่า

ปางนั้นสุวรรณหงส์	หย่อนสายลงเชิงบันได
มาลาเคยทรงไป	กลับเที่ยวห่างไม่มีรส
จึงจกทักรอบปรางค์	บอกเหตุกลางให้ปรากฏ
ทรงนั่งฟังรับทศ	สลัดจิตคิดแทนแกลง

(สุวรรณหงส์ : 51)

หรือคำเตือนของพระวิษณุกรรมซึ่งแปลงกายเป็นช่างทำหงส์ย่นค้วายท้าวสุธรรม และเป็นผู้บอกทางให้สุวรรณหงส์เดินทางไปกรุงศรีทัน พร้อมทั้งกล่าวเตือนสุวรรณหงส์ ความว่า

ถ้าจิ้งจกหัก   เจ้าอย่าโหมหัก   จักเกิดเหตุกลาง
อย่าขึ้นเข้าไป   ที่ภายในปราสาท   พิจารณาท่าทาง   จะย่างเดินดู

(สุวรรณหงส์ : 29)

ลาวงเกิดจากจิ้งจกที่พบส่วนมากเป็นลาวงร้าย จิ้งจกมักแสดงอาการร้องทักหรือเตือนหากเชื่อเรื่องลาวงถึงดกกิจกรรมนั้น ๆ เสีย ถ้าไม่เชื่อต้องประสบเคราะห์กรรมอย่างแน่นอน

หนู

เรื่องโคบุตร ตอนโคบุตรเข้าที่ไสยาสน์กับนางมณีสำคร ปราภูลางกล่าวคือ มีหนูตัวใหญ่ตกถูกร่างโคบุตร เหตุการณ์ต่อมาโคบุตรมีอาการละเมอเพื่อหาแต่นางอำพันมาลา เพราะถูกเสน่ห์ที่นางให้เดินชะอำมาทำ ลางที่ปราภูล ความว่า

เขยชมสมสวาท   กับองค์นางนาด   มณีศรีสมัย
บังเกิดเป็นลาวง   ที่กลางห้องใน   มีหนูตัวใหญ่   ตกต้องราชา

(โคบุตร, 2 : 40)

ลาวงเกิดจากหนูเป็นลาวงร้าย เพราะเหตุการณ์ต่อมาโคบุตรถูกนางอำพันมาลาทำเสน่ห์

แมงมุม

เรื่องโคบุตร ตอนนางอำพันมาลาทำเสน่ห์โคบุตร ปราภูลางร้ายเพื่อเตือนให้ทราบ ความว่า

แมงมุมต็อก   อี๋ทั้งจิ้งจก   ร้องหักชายฝา
 นักแสกตัวใหญ่   บินไปบูรพา   ตกใจผวา   ที่บนเตียงทอง
 (โคบุตร, 2 : 40)

ลางเกิดจากแมงมุมแสดงอาการต็อกตนเองถือเป็นลางร้ายอันเกิดขึ้นกับคนที่พบเหตุการณ์ ลางปรากฏเป็นลางร้ายที่เกิดจากสัตว์หลายชนิด เช่น แมงมุม จิ้งจก นักแสก บุคคลที่พบลางลักษณะเช่นนี้แสดงว่าโชคร้ายมาก เช่น นางอำพันมาลา เพราะต่อมาถูกจับได้ ถูกสั่งประหารชีวิต แต่นักสวาทขอโทษให้เป็นเพียงการเนรเทศออกจากเมือง

ลางอันเกิดจากสัตว์ เช่น นก หนู แมงมุม จิ้งจก ส่วนมากที่พบเห็นจะเป็น สัตว์ที่พบตามบ้านเรือน ที่กินนำมาใช้เป็นสัตว์ที่บอกอาการของลางล้วนเป็นสัตว์เล็กและอาศัยตามบ้านเรือน ซึ่งมนุษย์สามารถพบเห็นได้เสมอ ๆ

2.2.2 ลางเกิดจากคน ลางชนิดนี้เกิดจากอาการผิดปกติของระบบ กล้ามเนื้อของร่างกายและอาการร้อนหนาวซึ่งผิดปกติ เหล่านี้เป็นลางร้ายและดีเพื่อบอกให้ทราบถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น ส่วนมากเป็นลางร้าย นอกจากนั้นมีอาการเห็นของกล้ามเนื้อต่าง ๆ เช่น ดันแขน ตา ที่พบในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างมีเพียง 2 ลักษณะ เช่น

อาการกระหม่นตา คืออาการกระตุกเบา ๆ ขึ้นเอง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2530 : 48) และอาการผิดปกติของร่างกาย เช่น

เรื่องจำปาสี่ต้น ตอนตายายออกไปทำไร่ขณะที่ยกคานหาบยาก็กระหม่นตา เหตุการณ์หลังจากนั้นปรากฏว่ากุมารทั้งสองคือกัญญาสาของนางจันอัคนีนำขนมใส่ยาพิษมาให้รับประทาน กุมารทั้งสองก็สิ้นชีวิต ความว่า

ยกแสกคานขึ้นบ่า   กระหม่นตาทั้งสองข้าง
 เมื่อมาก็เป็นลาง   เจ้าเอวบางอยู่ภายหลัง

ยายเล่าว่าแก่ตา   ใจของข้าคิดหวังหวัง
ถึงแก่ผู้ร่อยรัง   อยู่ภายหลังเป็นจันใด
(จำปาสี่ต้น : 20)

อาการผิดปกติทางร่างกาย เช่น เกิดอาการหนาวสั่น เช่น

เรื่องโคสีกุมาร ตอนโหรทำนายว่านางนาถเหวี่ยงพลัศพรากจากเมือง
พร้อมทั้งโอรสในครรภ์ ให้นางเก็บตัวอยู่ในห้อง ขณะนั้นเป็นฤดูหนาวทั้งที่อยู่ในห้องมีความ
อบอุ่นเพียงพอแล้ว แต่นางไม่สามารถอยู่ได้จึงออกไปนั่งกลางแสงแดดข้างนอก หลังจากนั้น
ถูกนกคาบไปทิ้งในป่า ความว่า

เมื่อจักเกิดเหตุภัย	ให้ร้อนใจใครจะเหมือน
เวรามาตามเดือน	ให้พันเพื่อนลิมสมประดี
เป็นฤดูเข้าเหมันต์	ความหนาวนั้นเป็นพันทวี
ก่อกุดก่องอัคคี	เข้าผิงกายบกลายเป็นใจ
ครันรุ่งพุ่งแสงกล้า	นางกัลยากราบทูลไท
ขอพระองค์จงทราบใน	ความหนาวไซ้เป็นพันตัว
ผิงไฟก็ไม่คลาย	หนาวเย็นกายพองขนหัว
เช่นนี้มีเป็นตัว	ได้โปรดหัวเมียเถิดหนา

(โคสีกุมาร : 160-161)

ลางซึ่งเกิดจากคนเป็นอาการผิดปกติของร่างกาย เช่น การกระหม่อมตา
มีความรู้สึกร้อนหนาวไม่สามารถทนได้ มีทั้งลางดีและลางร้ายที่พบในวรรณกรรมเป็นลางร้าย

2.2.3 ลางเกิดจากปรากฏการณ์อื่น ๆ หมายถึงลางที่เกิดขึ้น
แตกต่างกันไปมี 3 ชนิด ได้แก่ ลางเกิดจากอำนาจลึกลับของเทพเจ้า ลางเกิดจากพลังสมาธิ
ลางทั่วไป เช่น รถทรงหัก เรือไม่สามารถเคลื่อนได้ การท้องมตร้วกวน พบในวรรณกรรม
ดังนี้

ลางเกิดจากอำนาจลึกลับของเทพเจ้า คือการที่เทพเจ้าให้อำนาจลึกลับมา แสดงให้เป็นการเตือนหรือบอกเหตุ เช่น

เรื่องสุวรรณหงส์ ตอนสุวรรณหงส์เดินทางไปเมืองหริตัน พระวิษณุกรรม
สำแดงลางปรากฏบนท้องฟ้า ความว่า

ปางนั้นพระเสื่อเมือง	เห็นบุญเรื่องชกสายบิน
ออกขวางทางภูมินทร์	กูชะงักค่าใหญ่สูง
บอกไปให้เป็นกล	เอาหอกยนต์แทงนกยูง
แทงถูกตรงกลางฝูง	ปล้ำคั้นรบนอากาศ

(สุวรรณหงส์ : 50)

เมื่อเห็นลางดังกล่าวสุวรรณหงส์ยังคงเดินทางไปเมืองหริตันปรากฏว่าถูก
หอกยนต์ของนางพี่เลี้ยงทั้งสี่ของนางเกษสุริยงบาดเจ็บสาหัสต้องรีบกลับเมืองไอยร์กัน และ
ต่อมาสุวรรณหงส์ก็หมดสติ

ลางชนิดนี้เกิดจากอำนาจลึกลับมาแสดงอิทธิฤทธิ์ให้ปรากฏ เพื่อเตือนให้
ระมัดระวังหรือห้ามกระทำการใด หากไม่เชื่อฟังจะประสบเคราะห์ร้าย จากการศึกษาพบใน
เรื่องสุวรรณหงส์เพียงเรื่องเดียว

ลางจากพลังสมาธิ ลางพลังสมาธิเป็นปรากฏการณ์ทางจิตที่เรียกว่า
"สังหรณ์" เป็นความสามารถตามหลักจิตศาสตร์ว่า เป็นความสามารถพิเศษทางจิตอย่าง
หนึ่ง สามารถรับรู้ในสิ่งเหนืออายตนะ เรียกว่า ประสาทที่หก (Sixth Sence)

เกี่ยวกับความสามารถทางจิต ศาสตราจารย์ เจ.บี.ลิน. (J.B. Rhin)
ผู้เชี่ยวชาญปรจิตวิทยา (Paraphychology) แห่งมหาวิทยาลัยดัก (Duke University)
มลรัฐโอกลาโฮมา ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ศึกษาค้นคว้าและทดลองเกี่ยวกับเรื่องนี้ และ
อธิบายว่าเป็นประสบการณ์นอกเหนืออินทรีย์ (Extrasensory Perpreption) เรียก
ย่อ ๆ ว่า E.S.P. ชนิดที่เรียกว่าการทำนายอนาคต (Perconition) ได้แก่

ลางสังหรณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในจิต (Encyclopedia Britanica : 1964 : 268)

จากวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างพบลางเกิดจากสมาธิ 2 เรื่อง คือ

เรื่องสุวรรณหงส์ ตอนฤษีนั่งสมาธิสามารถทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมีเมือง
ร้อยเอ็ดพระนครมาล้อมกรุงไอยร์ตัน จึงบอกแก่ศิลปินถึงลางที่ปรากฏเป็นลางสังหรณ์ ความว่า

ปางนั้นนาคา   นั่งพิจารณา   เข้าฌานกำหนด
ดูทุกแดนไตร   เห็นไททรงยศ   คิถการขบฏ   หังร้อยเอ็ดกษัตริย์
จัดพลโยธา   จักยกรีบมา   ตีกรุงไอยร์ตัน
ควรให้สองไท   ไปจับกษัตริย์   ร้อยเอ็ดองค์มัด   มาถวายบิคา
เห็นแล้วนาคี   ออกจากภู   จึงมีวาจา
แก่สองหลานรัก   เชิญกลับนครา   ไฟรีมีมา   แล้วหนาพระหลาน
สืบหาราตรี   ไทหัวสีห์   มาตีเมืองบ้าน
ร้อยเอ็ดกษัตติยา   โยธาทวยหาญ   จักมารุกราน   เมืองหลานสองศรี
(สุวรรณหงส์ : 309)

เรื่องโคสีกุมาร ตอนอัลละกัปะปะเจ้าไทคู่ดาวประจำเมืองแล้วกำหนดสมาธิ
เมตตา ก็ทราบว่าเป็นวันรุ่งขึ้นเจ้ากรุงโกสัมพีจะตาย ความว่า

อัลละกัปะปะเจ้าไท   รู้ในลักขณา   คาวอื่นแจ้งฉาน
คาวประจำสัมพี   สีแสงร้าวราน   จึงรู้อาการ   ว่าเจ้านครา
สู้ยังสวรรคต   โดยเรากำหนด   ไม่คลาดเคลื่อนครา
ออกจากจงกรม   ขึ้นสู่ศาลา   สมาธิเมตตา   จึงสู่ภวังค์
ครันรุ่งสุริ   องค์พระฤษี   จึงมีวาจา
ว่าเจ้าสัมพี   ม้วยชีวาวัง   โดยเห็นในครั้ง   นี้แลกรรมมา
(โคสีกุมาร : 170)

ลางพลังสมาธิเป็นลางชนิดหนึ่งที่สามารถกำหนดสมาธิได้ทำให้ทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคต และเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตรงกับพลังสมาธิทุกประการ ปัจจุบันมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับการทำสมาธิเพื่อให้จิตสงบ หากผู้ใดมีจิตแน่วแน่แล้ว ก็พบเห็นสิ่งต่าง ๆ ที่มีมนุษย์ปกติไม่สามารถมองเห็น

ลางทั่วไป เป็นเหตุการณ์ที่ปรากฏขึ้นแบบไม่น่าจะเป็นไปได้เช่นนั้น เป็นลางที่เตือนหรือบอกทราบถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น พบในวรรณกรรม 3 เรื่อง คือ

สุวรรณทงส์ ตอนท้าวไกรสูทคิดถึงนางอำพันมาลา ราชธิดาจึงสั่งให้ไพร่พลเตรียมทัพเดินทางจากกรุงสาเกตเพื่อเยี่ยมนางอำพันมาลาราชธิดาที่เมืองมยุรา ปรากฏลางความว่า

รถทรงองค์สุริ	เพลาทักตึงเนรนาค
ช้างม้ามาแตกตื่น	คนที่ยมล้มเกลื่อนกลาด
กรุงमारกาลจิตหวาด	ศรีสประภาชตามบุโรทิศ
ว่าลางเกิดอย่างนี้	จงพฤตศรित्रองคิก

(สุวรรณทงส์ : 429)

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นลางเตือนให้ทราบว่าเหตุไม่ดี เพราะตามเนื้อเรื่องปรากฏว่าคาราวงศ์แอบลักลอบได้เสียและอยู่กินกัน เมื่อน้องชายนางอำพันมาลาทราบก็นำความนี้ทูลแก่ท้าวไกรสูท

เรื่องวรวงศ์ ตอนเศรษฐีโลภกันตั้งบวรวงศ์ลงเรือเพื่อให้ท้าวกุสสาชาระความเมื่อได้ฤกษ์สิ่งเคลื่อนเรือไม่เขยอนแม้ใช้ลูกเรือเป็นจำนวนมากเข็นเรือ หนึ่งนี้ขึ้นสูง ความว่า

เชือกพวนขาดคำฝั่ง	ฝูงคนล้มพาดกัน
เสียงสนั่นอยู่อิงคะนิง	ร้องให้อิ่งเสียงสนั่น

สำเภาไม่หวาดไหว	เชือกพวงใหญ่ขาดสะบั้น
โลภันต์โกรธงกัณ	เป็นอัศจรรย์ผิคนักหนา
คิดเห็นเพียงออกหัก	เห็นผิคว่าทุกครา
น้ำขึ้นท่วมคอนปลา	ลำเภตราไม่หวาดไหว
นั่งคิดให้คร้ามกลัว	พองหนังหัวถอนใจใหญ่
หรือว่าจะเกิดภัย	ไปข้างหน้าไม่รู้เลย
หรือว่าอยู่ข้างหลัง	ในรั้ววังหนากอเอ๋ย
ทุกปีมีซัดเลย	ที่นี้เอยมมาเป็นกลาง

(วรรณคดี : 58)

เรื่องภยาหงส์ ตอนพญาหงส์สวคมนตรีวทวนซึ่งตามปกติสวคตูกต้อง สิ่งนี้เป็น
กลาง แม้แต่พญาหงส์รู้สึกแปลกใจว่าคงเกิดอาเพศกับตนเอง ความว่า

อาเพศเหตุให้จากที่	นางหงส์สองศรี
ร้องเล่นด้วยตามทำนอง	
พระองค์กระหวัคจิตโดยปอง	สวคติตำนอง
ทำนุแห่งพระศาสนา	
ทันเป็นเฉลยบทมา	พลาคลั้งระหา
ระทวยมิได้สมฤดี	
โวเววะเวียนเพียนที่	รู้ในอินทรีย์
กุนี่จะมีเหตุใหญ่	
พรงนี้กุนี่จะมีภัย	มิไปค้องจำไป
ไม่หนีที่ท่านปรารณา	

(ภยาหงส์ : 18-19)

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเวลาต่อมาคือ พญาหงส์ทองคิดแรวนนายพรานและอุกนาคัว
ไปตวยท้าวเวณสา

ลางที่ปรากฏมีหลายลักษณะทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภาวะเหตุการณ์ แต่การเกิดลางลักษณะ
ต่าง ๆ เปรียบเสมือนสัญญาณเตือนเพื่อหาทางป้องกันหรือหยุดกิจกรรมนั้นเสีย ลางเกิดจากสัตว์
มักตกต้องร่างกายคนหรือส่งเสียงร้อง ส่วนลางที่เกิดจากคนเป็นความผิดปกติของร่างกายซึ่งมี
ลักษณะแตกต่างกันออกไปจากอาการปกติ ส่วนลางทั่ว ๆ ไปเกิดจากภาวะเหตุการณ์ในขณะนั้น
ซึ่งมีลักษณะแปลก ๆ ลางที่ปรากฏแต่ละชนิดเป็นสัญญาณเตือนเพื่อป้องกันหรือระมัดระวังหรือเพื่อ
เป็นขวัญและกำลังใจในการทำงาน ลางต่าง ๆ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเป็นขวัญและกำลังใจ
ในการทำงาน ลางต่าง ๆ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเป็นสิ่งยืนยันได้ว่าลางที่ปรากฏในลักษณะ
ต่าง ๆ กันนี้ เป็นส่วนหนึ่งของความเชื่อเรื่องลางของชาวไทยภาคใต้ที่อาศัยการสังเกตและ
การจดบันทึกไว้ แล้วกำหนดความเชื่อต่าง ๆ กัน ต่อมาความเชื่อมีความแตกต่างกันไปแต่ละ
ท้องถิ่น จะเห็นว่าไม่ว่าลางร้ายหรือลางดีที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้มีลักษณะคล้าย ๆ
กันกับลางในวรรณคดีไทย และความเชื่อดังกล่าวยังเชื่อถือกันมาในสังคมปัจจุบัน

3. เวทมนตร์คาถาและเครื่องรางของขลัง

เวทมนตร์ หมายถึง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่บริกรรมแล้วให้สำเร็จความประสงค์
(ราชบัณฑิตยสถาน, 2530 : 701) เวทมนตร์เป็นความเชื่อที่เกี่ยวข้องกันมา
จากความเชื่อของพวกพราหมณ์ซึ่งเจริญรุ่งเรืองในอินเดียแต่โบราณ ดังเห็นว่า "อาถรรพเวท"
ซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเวทมนตร์ถือเป็นส่วนหนึ่งของคัมภีร์พระเวทที่ควรแก่การศึกษา และ
ถือเป็นศิลาปะสิบแปดประการสำหรับพระมหากษัตริย์ (สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2521 : 111)
ส่วนใหญ่พราหมณ์ใช้เวทมนตร์คาถาติดต่อกับพระเจ้า จึงเชื่อว่าเวทมนตร์เป็นด้อยคำอันศักดิ์สิทธิ์
ใช้ภาวนาในขณะที่จิตมีสมาธิเพื่อบรรลุผลสำเร็จตามต้องการ และมีอำนาจลึกลับสามารถบังคับ
ผู้อื่นได้ (พระยาอนุমানราชธนะ, 2505-2506 : 1033)

หากกล่าวว่าเวทมนตร์คาถาเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของชาวไทยภาคใต้ ก็เห็น
จะไม่ผิดเพราะตั้งแต่เกิดจนตาย เวทมนตร์คาถาเข้ามาเกี่ยวข้องโดยตลอด เช่น เมื่อเจ็บท้อง

คลอศ หมอเสกคาถาเป่ากระหม่อมทำน้ำมันตรีสะเตาะให้คลอศง่าย หมอบางคนเรียกความเจ็บปวดของแม่ให้ไปเจ็บที่หน้าแข้งของตนเอง เพื่อให้แม่คลอศได้ง่ายและสบาย (ขุนพันธรักษ์ราชเดช, 2523 : 101) แม้วิทยาศาสตร์เจริญก้าวหน้าเพียงใด แต่ความเชื่อเรื่องเวทมนตร์คาถายังคงอยู่เพราะเป็นที่พึ่งทางใจอย่างหนึ่งที่เราเชื่อว่าจะช่วยภัยพิบัติและความทุกข์ของเราได้

วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้สะท้อนโลกทรรศน์เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องอำนาจเวทมนตร์คาถาต่าง ๆ อย่างชัดเจน เวทมนตร์คาถามีอำนาจลึกลับเหนือมนุษย์ สามารถบังคับอำนาจอื่นได้ดังพบได้จากพฤติกรรมของตัวละครที่กล่าวหนดให้มีความรู้ทางเวทมนตร์คาถา การใช้เวทมนตร์คาถาใช้ในทางที่ดีเป็นประโยชน์ เช่น เมตตามหานิยม การป้องกันอันตราย หรืออาจใช้ในทางชั่วร้ายก่อให้เกิดโทษแก่ผู้อื่น เช่น เสน่ห์ยาแฝด คุญไสย การสาปแช่งผู้อื่น เป็นต้น

การใช้เวทมนตร์คาถาเพื่อควบคุมบังคับการกระทำต่าง ๆ ของบุคคลตามความต้องการ ผู้ใช้อำนาจลึกลับ เวทมนตร์ที่นำมาใช้อาจเป็นตัวการ คือการเสก เป่า ร่าย อ่าน สวดไปตามอักขระที่ผูกไว้ เพื่อผู้ที่ถูกกระทำชะงัก เพื่อผู้ที่ถูกกระทำชะงักทะเล็งไม่สามารถ ชักขวางและโอนอ่อนผ่อนตามดังพบการใช้เวทมนตร์ในวรรณกรรมภาคใต้มี 3 ลักษณะดังนี้คือ

3.1 เมตตามหานิยม คือการใช้เวทมนตร์คาถาเพื่อปลุกเสกให้คนรักหรือนิยมชมชอบ บางครั้งใช้เวทมนตร์คาถาล้วน ๆ หรืออาจกระทำกับวัตถุ เช่น การปลุกเสกกับน้ำมัน น้ำมันพราย ฆ้องสีปาก และเกิดจากการกระทำด้วยพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น ตะกรุด พิสมร ผ้ายันต์ หมากเสก แป้งผัดหน้า น้ำมันใส่ผม เสกดอกไม้ทักดู และการทำลูกอม เป็นต้น (ขุนพันธรักษ์ราชเดช, 2523 : 102)

โลกทรรศน์เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องการสะกดเพื่อปฏิบัติตามหรือเกิดความนิยมชมชอบในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ เช่น

เรื่องพระรตเมรี ตอนฤๅษีใช้มนตร์สะกดท้าวสวัสติราชที่ยกทัพติดตามพระรตเสน มาด้วยความโกรธ แต่เมื่อต้องมนตร์อาการดังกล่าวหายไปแต่ชื่นชอบกับคำแนะนำของฤๅษี ความว่า

ฤๅษีอ่านเวท เป่าไปคังขวิด ถูกกรุงมารา
 เป่าไปสามกลืน ยักษ์ผืนพักตรา ยอกรวันทา ไหว้พระฤๅษี
 ไม่ชินได้เท่า ถึงว่าแก่เฒ่า จะลองสักที่
 แอบขึ้นบนปรา พาลูกสาวหนี ชำฆ่าโยธี เสียสี่ห้าพัน
 ลูกคิดเสียตาย ถึงไพร่ที่ตาย มากมายอนันต์
 เมียนายเมียไพร่ เป็นหม้ายนับพัน พวกยักษ์ทั้งนั้น ชวนกันตีใจ
 พระชฎิปราย พลมารที่ตาย รู้ว่ามาโย
 ลูกยาปรารภ พ่อชุบให้ใหม่ จะหูกช้อนโย สุดใจพ่ออา
 หัวกรุงยักษ์ศรี ได้ฟังพระชฎิ ยินดีปรีดา
 หูกชั้บกลับหาย ภิปรายออกมา โทษนี้ตัวข้า ขอถวายบิดา

(พระรถเมรี : 255-256)

หรือตอนนางศรีวิมาลีเลี้ยงนางทศนารีถูกเสน่ห์พระรถเสน ความว่า

อัครมเป่าคังขวิด	นางร้องหวัดอานาจา
พระรถทองทศนา	เห็นว่าประสิทธิ์
ศรีวิมานั่งตัวสิ้น	ให้หวาดหวั่นในกาย
ภูธรหัวจรวลี	เสียบทุ่งป่ามาทานาง
กัลยาผินหน้าคู	เห็นพระภูมาอยู่ข้าง
ใจหายเพียงวาววาง	นางหวาดหวั่นกายสิ้นริ้ว

(พระรถเมรี : 226)

หรือตอนนางทศนารีทาแป้งผสมยาเสน่ห์ของพระรถเสน ที่นางศรีวิมานำมาใส่ตลับแป้งไว้
 ความว่า

โลมาสยอง ยักยอกทองห้อง เปลวทองอัคคี
 หัวใจหายหาย เข้าใกล้พี่ศรี ถามว่าคุณพี่ แขนงนี้ของใคร
 บัดนั้นกัลยา เจ้าศรีวีมา ปัญญาแก้ไข
 แขนงนี้น้องหา เอามาแต่ไหน วังเพ็งทำใหม่ พี่ใส่แฝดลง
 แจ่มจันทร์กัลยา ใจนางเหมือนบัว ตั้งกายไม่ตรง
 นางห้องอุททิตยา น้ำตาไหลผอง ส้มหมู่จตุรง ให้กินพารา

(พระรถเมรี : 228)

เรื่องโคบุตร ตอนเถรชะอามทำยันต์และน้ำมันพรายปลุกเสกให้นางอำพันมาลา
 เพื่อให้โคบุตรหลงไหล รักใคร่ ความว่า

ว่าพลางย่างเข้าห้อง	ห่มผ้ากรองเปิดหน้าต่าง
นั่งพะแนงแพงเชิงพลาง	จุดเทียนพลางขึ้นไวพลัน
แล้วเอาน้ำมันพราย	มาละลายน้ำมันจันทร์
เอากระดูกมาลงยันต์	พระมหาวราฤทธิ์
หัวใจปิดมั่ง	ประทับหลังคังใจจิต
สี่เส้าอันเรื่องฤทธิ์	รัฐจวนจิตเข้าด้วยกัน
แล้วลงหัวใจชาย	อันหนึ่งไว้รอกน้ำมัน
ยื่นให้สาวใช้พลัน	ว่าเอายันต์นี้เสก
ใส่ไว้ที่ใต้อาสน์	อย่าประมาทของขรัวตา
น้ำมันอันนี้หนา	ให้นางทาที่ไรผม
เคยเชื่อมาทหลายที่	ในวันนี้จะได้ชม
ทูลเล่าเจ้าเอวกลม	คำนี้สมจะทำการ

(โคบุตร, 2 : 38-39)

วรรณกรรมตัวอย่างแสดงว่าการใช้เวทมนตร์คาถาเกี่ยวกับเมตตามหานิยม
มี 2 อย่าง คือ

ยันต์ หมายถึงรูปต่าง ๆ เขียนลงบนแผ่นโลหะหรือผ้า เป็นต้น และลง
อักขระหรือเลข ใ้เป็นของขลังโดยปริยาย หมายถึงสิ่งที่มีล้ายเช่นนั้น เช่น เลื่อยยันต์
(ราชบัณฑิตยสถาน, 2530 : 665) รูปที่นิยมเขียน เช่น รูปมนุษย์ หนุมาน ราชสีห์ การ
ลงยันต์ลักษณะรูปใดขึ้นอยู่กับลักษณะการนำไปใช้ เช่น การลงยันต์ให้เป็นตะบะ เคช อำนาจ
นิยมลงยันต์รูปราชสีห์เป็นต้น (เทพย์ สาริกบุตร, 2515 : 188) การลงยันต์พิธีกรรม
เป็นไปและมีเครื่องบูชา เครื่องใช้ สถานที่ ฤกษ์ยาม เวลา และทิศทางละเอียดมาก
(ขุนพันธรักษ์ราชเดช, 2523 : 118) ผู้ลงต้องสำรวจจิตใจให้เป็นสมาธิแน่วแน่จริง ๆ
มือที่ลงต้องเที่ยงตรง ยันต์ทุกชนิดจะมีสูตรกำกับทั้งนั้น

น้ำมันพรายปลุกเสก การใช้เวทมนตร์ปลุกเสกน้ำมันพราย ส่วนมากเป็นชนิด
ที่ผู้ชายทำให้ผู้หญิงรัก (ขุนพันธรักษ์ราชเดช, 2523 : 180) สำหรับเงินชะอำมน้ำมันพราย
ไหนางอำพันมาลาหาไรผมทำให้โคบุตรหลงรัก ส่วนเวทมนตร์คาถาที่นำมาใช้ลงยันต์ เงินชะอำ
ใช้คาถาหัวใจปลดมังและหัวใจชาย เพื่อให้โคบุตรรักแตนางอำพันมาลาเท่านั้น ดังเช่น

แล้วกลับภู	เอาดอกจ่าปี	มาลงเลขยันต์
เสกเป็นแมลงภู	บินวูผายผัน	ถึงองค์ทรงธรรม
เป็นดอกจ่าป่า	หอมจับนาสา	ราชาประสงค์
ส่งสารผ่านฟ้า	ผวาพื้นดินองค์	ผลักนางโฉมยง
ตกลูกเตี้ยทอง	ปากร้องเรียกนาง	อำพันขวัญตา
แคว้งแคว้งควางควาง	เสมือนนางฉายา	โอแก้วแววตา
แม่เจ้ามีมา	กินนี้พี่ยา	นิกทาจะไป
เจ้ามารบี่	แลนหนีพี่ยา	วาพลางย่างไป

(โคบุตร, 2 : 41)

เรื่องนายตัน ตอนนายตันให้คนไปทาบทาม เพื่อสูชอนางริงไร ใ้
 ช้ผึ้งทาปาก ทาชั้นหมากซึ่งเชื่อว่าการกระทำเช่นนี้ทำให้ญาติฝ่ายหญิงเกิดความเมตตาและนิยม
 ชมชอบ ช่วยให้การเจรจาประสบความสำเร็จ ความว่า

ไม่หย่าเหมือนคำว่า	แม็กลับมาตีให้ตาย
๕๕ ขี้ผึ้งของแม่หม้าย	หามาไว้จะทาลอง
ทำแล้วเสกสีปาก	ทาชั้นหมากหิ้งข้าวของ
พอเห็นเจรจากล่อง	ร้องทักถามมาแต่ไกล
เคยเชื่อมาช้านาน	ของสมภารท่านชรัวไตร
จะนึกเอาสิ่งใด	ได้คังใจปรารณา

(นายตัน : 29)

ความข้างต้นกล่าวถึงไสยศาสตร์เรื่องเมตตามหานิยม 3 อย่าง คือ ลูกอม ๕๕ ขี้ผึ้งเสกสีปาก และ
 การเสกหมาก นอกจากนี้กล่าวถึงเวทมนตร์คาถาซึ่งใช้สำหรับป้องกันตัว

คำประพันธ์ข้างต้นกล่าวว่า "เอายันต์ลงกรรม อมเอาไว้ร้ายกาถา" คำว่า
 ลูกอม หมายถึง ลูกกลมโตพอมได้สะดวกทำด้วยผงคุณพระ เลขยันต์ ผงว่านยา กาฝากที่สำคัญ
 เช่น กาฝากบระเพ็ด ขี้ผึ้งเทียนชัย โลหะประสมนวโลหะ สัตโลหะ บัญจโลหะ ไตรโลหะ โลหะ
 แต่ละอย่างมาตีแผ่ให้เป็นแผ่นแล้วเข้าพิธีลงเลขยันต์อีกขระเวทมนตร์ คาถา ประจุแล้วหลอมให้
 เข้ากันเอว่านยาแล้ว เกลงในเบ้ากลม แล้วเอาออกจากเบ้ามาชคให้กลมเรียบแล้วปลุกเสก
 ผูกเป็นการเสร็จพิธี พิธีกรรมต่าง ๆ ที่กระทำต้องพิถีพิถันมาก ส่วนที่ทำด้วยยันต์เรียกว่า ยันต์ลูก
 ก็มี ยันต์ลูกหมายถึงการลงยันต์ในแผ่นกระดาษหรือแผ่นโลหะชิ้นเล็ก ๆ แล้วเอากาฝากที่สำคัญ
 เช่น กาฝากบระเพ็ดมาแต่งให้กลมเท่าลูกอมตามต้องการแล้วเจาะรูขอบบรรจุยันต์ได้ เมื่อเสร็จ
 เอาครึ่งหรือชิ้นมาบิครูหรือบรรจุให้เต็มเมล็ดพืช เช่น บรรจุในเมล็ดสวาท เมล็ดपर्คำคิควาย
 เมล็ดตาน เป็นตัน แล้วปิดด้วยของดังกล่าวหลังจากนั้นทำพิธีปลุกเสกอีกครั้ง ถ้าทำด้วยปรอท
 ต้องฆ่าปรอทให้ตายก่อนคือการทำให้ปรอทแข็งตัวจนเป็นก้อนและเข้าใกล้ไฟไม่ให้ระเบิดด้วย

เครื่องว่านยาตามวิธีการ แล้วนำมาปลุกเสกควบคู่ไปด้วย เมื่อปรอทตายแล้วก็ปั้นเป็นก้อนกลมเท่าลูกอม ถ้าทำตามตำราต่อไปไม่ลดละจนปรอทนั้นมีสีสุกใสประจุจางและหาน้ำหนักมิได้ก็เรียกว่า ปรอทสำเร็จ อมเข้าไว้ที่ล่องหนหายตัวหรือเป็นยาอายุวัฒนะกายสิทธิ์ การทำลูกอมมีหลายวิธีขอกล่าวพอสังเขปเท่านั้น (ขุนพันธรักษ์ราชเดช, 2523 : 112-113)

การเสกหมาก เป็นการใช้เวทมนตร์คาถาเมตตามหานิยมอีกชนิดหนึ่ง อาจจะเป็นการเสกไว้กินเองหรือเสกให้คนอื่นกินก็ได้ ถ้าเสกกินเองจุประสงค์เพื่อความนิยมชมชอบสำหรับตนเองและผู้อื่น เห็นผู้อื่นแล้วนิยมรักใคร่แก่เจ้าของมาก

เมตตามหานิยม คือการทำให้ผู้อื่นรักใคร่หรือนิยมชมชอบโดยใช้เวทมนตร์คาถาเสกเป่าผสมกับวัตถุ เช่น การเขียนยันต์ เสกขี้ผึ้ง ลูกอม น้ำมันพราย ปรอทสุกแต่แต่นิยมวัตถุชนิดใด เมตตามหานิยมปัจจุบันมีผู้ใช้ทั้งประสมกับวัตถุและเป็นคาถาล้วนใช้บริกรรม

ชาวไทยภาคใต้มีความเชื่อเกี่ยวกับเวทมนตร์คาถาที่เสกหรือเสกเป่าประสมกับวัตถุเพื่อผู้อื่นชื่นชม หรือเพื่อเกิดผลตามความประสงค์ และเชื่อว่าเวทมนตร์คาถาวัตถุต่าง ๆ ที่กล่าวช่วยตนสามารถกระทำการต่าง ๆ ได้สำเร็จตามความปรารถนาได้อย่างดี และมีผู้นิยมใช้เช่นกัน

3.2 การทำเสน่ห์ การใช้เวทมนตร์คาถากับวัตถุหลายอย่างมาประสมแล้วนำมาปลุกเสกเพื่อให้ผู้ที่ถูกกระทำหลงใหลแบบเพ้อคลั่งโกลีหรือรัก ซึ่งเป็นเมตตามหานิยมอีกลักษณะหนึ่งเช่นกัน

การทำเสน่ห์ เป็นความเชื่อทางไสยศาสตร์มักเรียกรวมกันว่าการทำเสน่ห์ ยาแฝด เสน่ห์ยาแฝด คือ "ยาเสน่ห์" กับ "ยาแฝด" เป็นยาที่ทำให้ผู้อื่น กิน ทา หรือทำแก่ตนเพื่อให้ผู้อื่นหลงรัก ส่วนมากผู้ใช้เป็นผู้หญิง ยาทั้งสองชนิดมีความแตกต่างกันอยู่ คือ ยาเสน่ห์ทำขึ้นจากของนอกกายที่เป็นอยู่โดยธรรมชาติมาประสมกันแล้วปลุกเสก เช่น "เอาปราบกลางธรณี ลานสกุณินจอมผา ผมคนเสียวกริยา เร่งกินจนเร็วพลัน ไม้ร้องชองวงา เกาะสะบ้าข้ามชลชั้นค์ อีกไม้ชะนีอัน ที่มันร้องในช่องไพร่ เอามาประสมกัน ตาลงพลันอย่าสงสัย เสกด้วยคาถาไว แล้วให้รักคืนแล" ส่วนยาแฝดทำจากของในกาย เช่น ใว้

ชี่สิบ รักสอง กุมารหึงสิบน้ำอาบตั้งไว้จนตกตะกอน แล้วเอาตะกอนนั้นมาประสมยา
(สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ และคนอื่น ๆ, 2521 : 115)

การศึกษาโลกทรรศน์เกี่ยวกับเรื่องราวการทำเสน่ห์ในวรรณกรรมท้องถิ่น
ภาคใต้ ปรากฏการณ์ทำเสน่ห์ดังนี้ คือ

ห่อจ๊กบอกเสน่ห์⁵⁶ ลูกสะบ้าลอยเล⁵⁷ ประสมผงปดะมิ่ง⁵⁷
ใส่กล้องเป่าไป ถูกใครไม่หลัง บำเหน็จเป็นซึ่ง ตำราคิดทอง
แม้นลูกจะทำ ว่าคาถานำ ให้ห้ามบลอง
สายเลื่อนเคลื่อนคลาด ไม่ซำคักพอง ถ้าทำไม่ต้อง ออย่าย่องเข้าไป
(พระรตเมรี : 221)

การทำเสน่ห์อีกลักษณะหนึ่งคือ การฝังรูปฝังรอย เช่น เรื่องโคบุตร ตอน
เดนชะอามทำเสน่ห์ให้นางอำพันมาลาเพื่อให้โคบุตรหลงรักนาง ความว่า

กล่าวถึงเดนชะอาม ครั้นได้ฤกษ์ยาม เข้าไปในห้อง
เอาหัวผีพราย อันตายคะนอง เอาผ้าขาวรอง บันรูปกษัตรา
มณีมวลนาง เอาขี้ผึ้งวาง วางไว้ข้างขวา
รูปนางอำพัน บันเป็นกษัตรา ผันหน้าเข้าหา กอดรูปภูมี
แล้วเอาใบรัก ห่อเข้าแล้วสัก ค้ายพรหมจारी
คาดเข้าสามแห่ง แข็งมันอันดี รูปนางมณี ผันหลังเข้าหา
เอาใบเต้าร้าง ห่มให้รูปนาง มณีฉายา
ใบจากกั้นกลาง ขวางรูปราชา เอาข้าวสารมา เสกร้อยแปดพัน
ชัลดงเจ็ดที รูปนางมณี ว่างโลกโคดพลัน
กำจัดพลัดออก จากรูปทรงธรรม์ เอาใบไผ่พัน ป่าช้าสงสาร
ข้าวโห่งน้ำ⁵⁸ โห่ง เช่นผีตายโห่ง ป่าช้ามึนนาน
หลุมลึกคืบหนึ่ง เสร็จแล้วมึนนาน ตั้งจิตธิษฐาน ฝังลงจนพลัน
(โคบุตร, 2 : 40-41)

การทำเสน่ห์แบบฝังรูปฝังรอยมีสิ่งของต้องใช้ในการทำพิธีดังนี้

1. ชี้ผึ้ง เป็นชี้ผึ้งปิดปากศพ
2. ด้ายพรหมจารี คือ ด้ายดิบที่ยังไม่ได้ปั่น (รัตนา พันธุ์สิริยาฉาย, 2530 : 145)
3. ไบรัก ไบเต้าร้าง ไบจาก เป็นไบไม้ที่ใช้ในการทำเสน่ห์โดยถือเคล็ดของชื่อไบไม้ คือไบรัก ทำให้คนนิยมชมชอบ รักใคร่ ไบจากและไบเต้าร้าง ทำให้ร้างลาและพลัดพรากจากกัน

พิธีกรรมการทำเสน่ห์แบบฝังรูปฝังรอย เณชชะอามาชี้ผึ้งปิดปากศพขึ้นเป็นรูปโคบุตรกับนางอำพันมาลาหันหน้าเข้าหากัน แล้วห่อด้วยไบรักเอาด้ายพรหมจารีพันไว้ 3 เปลาะ เหมือนการมัดตราสัง ส่วนรูปโคบุตรและนางมณีสาครปลุกเสกข้าวสารชั่งลงเจ็ดที่จนรูปนางมณีสาครกระเด็นจากรูปโคบุตร แล้วนำรูปนางมณีสาครไปฝังไว้ในป่าช้า

เรื่องจำปาสี่ต้น ตอนนางจันอัคคีทำเสน่ห์ที่ท้าวหนทราช โดยเรียกยายเฒ่าเข้ามาปรึกษาพิธีกรรมการทำเสน่ห์ ความว่า

เอาชันนกเงือก ชี้ผึ้งทาเปือก อีกม่านนางวัง
 น้ำมันสามเหล้า เคล้ากันโดยหวัง ประสมสามครั้ง เด็ดนางฉายา
 ให้เอาขุนเต่า ชี้กุมารนั้นเล่า เอาคลังป่าช้า
 โกลป่าช้าตัว เข้ากันโดยตรา ห้อยในตำรา นั้นนางโฉมฉาย
 ครั้นยายประสมแล้ว ร้องเสกแจ้วแจ้ว เสร็จแล้วโดยหมาย
 ใส่ในคงคา โภชนาก็ได้ ห่านกำหนดไว้ แลถ้วนสามวัน

(จำปาสี่ต้น : 15)

ส่วนการทำเสน่ห์ของยายเฒ่าสุเมงทาในเรื่องจำปาสี่ต้น กล่าวถึงส่วนประกอบในการทำดังนี้ ชันนกเงือก ม่านนางวัง น้ำมัน ขุนเต่า ชี้กุมาร โดยนำส่วนประสมอันที่ 1-3 (เรียงตามลำดับ) มาประสมกันสามครั้ง แล้วนำมารวมกับส่วนประสมส่วนประกอบที่ 4-5 แล้วนำทั้งหมดมารวมกัน นำไปใส่อาหารรับประทานหรือน้ำดื่ม

เรื่องวรรณคดี ตอนนางกาไวทำหน้าที่ทำวรวงศ์ เพราะความหึงหวง
นางวงศ์สุริยา กล่าวถึงการทำหน้าที่ ความว่า

ยายเฒ่าจึงว่า ให้เร่งจัดหา หกลึงจงได้
บัตรแผ่นธรณี คงคามิโหล ยอดเขาไกรไทย อีกม่านนางวัง
ผ้ากล่อมเมียนอน คอกรักที่ซ่อน สามชั้นเจ็ดชั้น
หามาได้แล้ว ยายเฒ่าประสมพลัน ลงหินผ่นจันทร์ ให้แก่กาไว

(วรรณคดี : 7)

หรือตอนนางกาไวออกไปพบพระวรวงศ์และวงศ์สุริยามาศ นางได้ทำหน้าที่ให้บุคคลทั้งสอง
หลงรัก ความว่า

นางจิ้งห้าน้ำมัน	60 ประสมกับคู่ลีการ
๕๕ ซึ้งนางนงคราญ	ประสมด้วยยาหึงบวง
ปฐักด้วยอินทรชิต	อันต้องคิดหัวหึงตัว
ยมโดยโดยตามผ้า	หึงรักซ่อนซ่อนรักกัน
ประสมชั้นนกเงือก	๕๕ ซึ้งเบียดได้สามพัน
บัตรแผ่นธรณีม่านนางวัง	จอมปราสาทให้หุงมา
นางเอามาสีปาก	ทาหน้าผากลูบก็วดา
หวังจะให้สองราชา	คลั่งไคล้บ้าด้วยกลนาง

(วรรณคดี : 139)

ส่วนประกอบการทำหน้าที่ วงศ์ เขาชะกวี อ้างอิง ประพนธ์ เรื่องวรรณคดี
"พระวรวงศ์" วรรณกรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ 2528 :
199-200 อธิบายถึงส่วนประกอบในการทำหน้าที่ยาแฝดดังนี้

1. บัชรแผ่นดินดี หมายถึง หนึ่งฝ่าเท้า
2. คงคามิไหล หมายถึง ฟ้าปัสสาวะ
3. ยอดเขาไกรไทย หมายถึง ขนจุกหรือขี้จุก
4. ม่านนางวัง หมายถึง ขนในที่ลับ
5. ฝักล่อมเมียนอน หมายถึง ขี้โคลตรงหน้าอก
6. ดอกรักและดอกยมโศภย หมายถึง ดอกไม้

เมื่อได้ส่วนประสมทั้ง 6 ส่วนแล้ว นำมาประสมกับมันนกเงือก (มูลนกเงือก) ในที่นี้หมายถึง เมื่อกินอวัยวะเพศหญิงแล้วนำมาคลุกให้เข้ากัน (คลุกการ) กับขี้ตังและลงหินฝนจันทร์ (แก่นจันทร์) ฆะประกอบพิธีหมอลำเสน่ห์จะสาธยายมนตร์ไปด้วย วิธีใช้เสน่ห์ยาแฝดคือ นำมาสีปาก ทาหน้าอก หรือลูบที่หัวของผู้ที่ต้องการเสน่ห์ ผู้นั้นมีอาการหลงใหลคลั่งใคล้

เรื่องมนตร์ราภิชาติ ตอนพระสุธรรนอกติดคามนางมโนห์รา ได้พบนางกนิษฐี พระองค์เสกคาถาสะกคระออมและทรงใช้เวทมนตร์ทางเสน่ห์ ความว่า

ซูบพระเวทคุณยาเสน่ห์ มงคลจินดา
 มณีพิพิธจิตใจ
 61.
 แล้วกล่าวประพาศปราชัย ว่าคูหราชอาณาจักร
 กนิษฐวรรณาอุพา

(มโนห์ราภิชาติ : 227-228)

ผู้ถูกเสน่ห์ยาแฝดจะมีอาการดังนี้คือ ขาดความร่าเริง หน้าตาไม่สดใสดูง่วงหงอย ความคิดเลือนลอย หลงใหลแต่ผู้ทำเสน่ห์ หรือมีอาการผิดปกติดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องพระรตเมรี ตอนนางศรีวิมาถูกเสน่ห์พระรตเสน ความว่า

อัคคมเป่าตั้งชีวิต	นางร้องหิวค่านางยา
พระรถทองทศนา	เห็นว่ายาประสิทธิ์
ศรีวิมานั่งตัวสั้น	ให้หวาดทวนในกาย
ภูธรท้าวจรรลี	เลียบพุ่มป่ามาหานาง
กัลยาผินหน้าคู	เห็นพระภูมาอยู่ข้าง
ใจหายเพียงวาววาง	นางหวาดทวนกายสั้นรัว

(พระรถเมรี : 226)

หรือตอนนางทศนารีทาแบ่งเส้นที่ของพระรถเสน ปราภฏอาการ ความว่า

นางรับแบ่งอบ	เอามาทางบ	ลูบไว้พักตรา	
กลืนแบ่งหอมตรลบ	ขจรจบนาสา	ด้วยฤทธิพิษยา	ให้ประหม่ากาย
โถมสายอง	ยักยอกตองตอง	เปลวกองอักที	
หัวใจหายหาย	เข้าใกล้พี่ศรี	ถามว่าคุณพี่	แบ่งนี้ของใคร
บัคนั้นกัลยา	เจ้าศรีวิมา	ปัญญาแก้ไข	
แบ่งที่น้องทา	เอามาจากใน	วังเฟิงทำใหม่	พี่ใส่แฝดลง
แจ่มจันทร์กัลยา	ใจนางเหมือนบัว	ตั้งกายไม่ตรง	
นางต้องฤทธิยา	น้ำคาไหลผง	สิ่งหมู่จตุรง	ให้คืนพารา

(พระรถเมรี : 228)

เรื่องโคบุตร ตอนโคบุตรถูกเสน่ห์นางอำพันมาลาถึงกับเพ้อหาแต่นางผู้เดียว
เท่านั้น ความว่า

นวลนางมณี	เห็นพระภูมี	จรัสจากปรา	
ท้าวหุคหันเพื่อน	ท่าเหมือนคนบ้า	นางยุคฤษยา	หยุดตราทรงธรรม

(โคบุตร, 2 : 41)

เรื่องจำปาลีตัน ตอนท้าวหนทราชต้องเสน่หานางจันอัคคี ความว่า

มนตรีวิเศษ ถูกต้องนเรศ สมเด็จพระผล
พระทัยใจจิต ถิคนิกนฤมล ป่านนี้โฉมยง ยอครักอัคคี
ปาดะนั้นางน้อง จักเสร้างามองศรี นางน้องเทวี
ไปหานางไท ยอคลายใจดี สมเด็จพระมี ราฟิ่งในใจ

(จำปาลีตัน : 15)

เรื่องวรรณคดี ตอนท้าววรรณราชต้องเสน่หานางกาไว ความว่า

ปางนั้นราชา เหลียวเห็นพักตรา กาไวสาธารถ
เสน่ห่สุเมณฑา ต้องพระภูบาล ให้ท้าวรำคาญ ร้อนรุ่มกายา
ถ้าท้าวหนทรา ขึ้นขึ้นละเมอ คว่าหากาไว
มิเห็นเข้าเฝ้า ท้าวศรีสตามไถ่ แล้วพิกาไว เหตุโฉนนิมา

(วรรณคดี : 7)

โลกทรรศน์เกี่ยวกับการทำเสน่หยาแฝดมีปรากฏแพร่หลาย ยาสเสน่หานั้นเป็น
เครื่องกระตุ้นเตือนความรักให้รักเร็วขึ้น ชั่วรักอยู่แล้วก็ทำให้รักมากขึ้น หรือนางที่พวกเจ้าชู้
ไก่แจ้ไม่เคยมีลูกเมียหาโอกาสเข้าหาหญิงยากไม่ทันใจ ก็หันไปหา ياسเสน่หาช่วย ถ้า
ประเหมาะได้ยาวนานแท้ก็ไ้ผลจริง ๆ ยาสเสน่หาบางอย่างไม่ต้องใช้เครื่องยาหรือแป้งผง
หรือน้ำมันเพียงแต่เสกให้กิน เช่น เสกน้ำให้ศอก ล้างหน้าด้วยคาถาตามทาละลวยเทพริณจวน
หรือข้างตามโฆลง เป็นต้น

วิธีแก้ โดยการอบน้ำมันตรี กินยาแก้ หรือต้องเข้าพิธีเกิดใหม่ด้วย ถ้าให้คิ
ยั้งขึ้นต้องบวชใหม่ด้วย

วิธีป้องกันยาแฝดที่ดีที่สุดคือ อย่ากินและอย่าทำให้ผู้หญิงระแวง ส่วน ياسเสน่หา
ใช้พระเครื่องบางองค์ ว่านยา และเวทมนตร์คาถาบางอย่างช่วยแก้ไ้

ในประวัติศาสตร์กฎหมายไทยได้มีกฎหมายกำหนดโทษผู้ทำเสน่ห์เอาไว้ด้วย
ซึ่งอยู่ในมาตราข้อ 148 กล่าวว่

"ผู้ใดจะให้ผู้อื่นพิศวงงงวายในตน และประกอบด้วยกฤตยาคุณเป็นยาแฝด
ด้วยสิ่งใด ๆ ให้ท่านกินก็ดี ใส่ให้ท่านด้วยประการใด ๆ ก็ดี แลปั้นรูปฝัง
รูปด้วยวิหยาคุณประการใด ๆ ก็ดี พิจารณาเป็นสัจให้ท่าน 60 ที เอาขัน
ชามอย่างประจานแล้วตระเวน ^{บก 3} วัน แล้วฆ่ามันเสีย ถ้าทำให้ ^{ผู้}
^{เรือ 3} มันกินด้วยประการใด พิจารณาเป็นสัจให้ลงโทษคุกเดี่ยวแล้วส่งให้ชายฉ่ว
ตามใจมัน" (พระยานิติศาสตร์ไพศาล, 2502 : 709)

การทำเสน่ห์มีวิธีการไม่แตกต่างกัน ผลของการกระทำเพื่อให้ผู้ถูกกระทำ
หลงใหล ความเชื่อเรื่องการทำเสน่ห์มีผู้กระทำภัยแพร่หลายในสังคมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
ถึงกับตราเป็นกฎหมายมีโทษผู้กระทำเสน่ห์อย่างหนัก แสดงให้เห็นโลกทรรศน์ของความ
เชื่อในเรื่องการทำเสน่ห์ ปัจจุบันยังมีความเชื่อดังกล่าวแต่ไม่เป็นที่เปิดเผย

3.3 การสัก

การสักแต่โบราณถือว่าเป็นเครื่องหมายแสดงความทรหดอดทนที่
ครั้งหนึ่งในชีวิตลูกผู้ชายจะต้องผ่านความเจ็บปวดนั้นมาเพื่อแสดงความเป็นชายชาตรี การ
สักหมายถึง การสร้างภาพหรือรูปแบบ (Pattern) ลงบนผิวหนังทำให้ผิวหนังมีตัวอักษร
หรือรูปยันต์ รูปเทวดา รูปพระ รูปลิง ยักษ์ หรือสัตว์อื่น ๆ ด้วยการใช้วัตถุปลายแหลมรูป
คล้าย เข็มผ่าปลายเป็นสองง่ามซีกกันขนาดโตพอเหมาะมือยาวพอประมาณ ส่วนมากมีด้าม
และมีโลหะถ่วงไว้ที่โคนด้ามเพื่อให้น้ำหนักพอเหมาะ

หมึกที่ใช้ในการสักส่วนมากสีดำและเป็นหมึกแห้งของจีน เอามาผสม
ทากับน้ำประสมคิงเหลื่อมเจือเหล้าโรงเล็กน้อย ถ้ามีว่านดี ๆ ก็ประสมลงไปด้วย เช่น
ว่านสมุนไพร เลือด เป็นต้น หมึกสักอาจใช้สีแดงก็ได้ แม้แต่น้ำมันงาก็เคยมี บางคนนิยมใช้สัก
แต่ไม่มีลายสัก (ขุนพันธรักษ์ราชเดช, 2523 : 495)

ศศิธร เผ่าสัจจ (2530 : 59) กล่าวถึงการสักเป็นผลงานที่ให้ผลทางไสยศาสตร์ แบ่งออกได้ 2 ชนิด คือ

1. เพื่อผลทางเมตตามหานิยม มักสักเป็นรูปจิ้งจกหรือสาธิดา เพื่อเป็นตัวแทนของความมีเสน่ห์เป็นที่รักใคร่ของคนทั่วไป โดยเฉพาะให้ผลดีทางการเจรจาค้าขาย ทำให้เจริญรุ่งเรืองท่ามาค้าขึ้น
2. เพื่อผลทางอยู่ยงคงกระพัน คือ ให้แคล้วคลาดจากอันตรายทั้งปวง จะนิยมสักลวดลายซึ่งเป็นตัวแทนความดุร้าย ความปราดเปรี้ยว ความสง่างาม ความกล้าหาญ ได้แก่ ลายเสือเผ่น หนุมานคลุกฝุ่น หงส์ มังกร และลายยันต์ชนิดต่าง ๆ

การศึกษาโลกทรรศน์ในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ได้กล่าวถึงการสักที่ใช้เครื่องรางของขลังที่ทำให้หนังเหนียวพันแทงไม่เข้า หรือเรียกว่า คงกระพันชาตรี เพื่อแคล้วคลาดจากอันตรายทั้งปวง เช่น

เรื่องวรรณคดี ตอนพระวรวงศ์ไปเยี่ยมมารดา ทหารที่โดยเสด็จล้วนแต่มีความเก่งกล้าสามารถเพราะแต่ละคนอยู่ยงคงกระพัน ความว่า

ขุนจำเพื่อนเคยเชื่อ	ลงรูปเสือเอาค้อนตี
หมื่นเคชลงราชสีห์	ขู่ ขู่ 62 63
	เสกข่มขานทานกต

(วรวงศ์ : 119)

จากความข้างต้นจะเห็นว่าตัวละครสักรูปสัตว์ เช่น เสือ ราชสีห์ ล้วนเป็นตัวแทนของความดุร้าย ความปราดเปรี้ยว สง่างาม กล้าหาญ เหล่านี้เป็นผลทางคงกระพัน หรือตอนทำขวัญพระวรวงศ์ นางคารวีและโอรส มีการละเล่นต่าง ๆ โดยเฉพาะการละเล่นหัวล้านชนกัน ผู้เข้าแข่งขันแต่ละฝ่ายต้องเสก สัก เพื่อความคงกระพัน ความว่า

หัวล้านชนชน	แต่งตัวสาครจรจ	น้ำมันเสกทา
บางลักมหาบาท	ล้อมพระคาถา	ข่มเสกทา แล้วเอาปูนวง

ลงสัมพุทธะ   เสกตรีนิสิงเห   เอากินสอง
 เป็นรูปราชสีห์   เอาขมิ้นลง   ลางคนให้ลง   เป็นรูปภควัม⁶⁴
 บางลงรูปเสือ   มงคลเคยเชื่อ   ชื่อบัดมั่ง
 โองการอิศวร   เสกองค์ภควัม   สมภารแก่งท่า   จากวัดเสาโงง
 บางลงเลขยันต์   กำแพงเจ็ดชั้น   ไว้กลางกระหม่อม
 มโนตาบอด   ลงยันต์กันล้อม   ครั้นตรวจแล้วพร้อม   วางให้ชนกัน

(วรรณคดี : 115)

ความข้างต้นจะพบว่าชาวบ้านนิยมการสักมาก ภาพที่นิยมสัก เช่น พญานาค
 ราชสีห์ เสือ กำแพงเจ็ดชั้น และรูปภควัม ในการสักผู้สักจะเสกเป่าคาถาโดยใช้มือกลอง
 บนลายสักพร้อมกับสวดคาถาที่ใช้ คือ สัมพุทธะ⁶⁵ ตรีนิสิงเห⁶⁶ บัดมั่ง

การสักหากหวังผลทางไสยศาสตร์ ผู้รับการสักทุกคนจะต้องลงปฏิบัติตนตาม
 ข้อบังคับของแต่ละสำนักอย่างเคร่งครัด จึงทำให้การสักเกิดผลสมตามที่ตั้งใจไว้ กล่าวคือ
 ต้องถือศีลจะและประพฤติตนเป็นคนดี ไม่กระทำความผิดศีลธรรม มิเช่นนั้นก็ไม่เกิดผลทางไสยศาสตร์
 แต่อย่างใดเลย เพราะคาถาอาคมที่ลงไว้จะไม่อยู่กับผู้นั้น

ความนิยมการสักของชายฉกรรจ์มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเรื่อยมาจนถึง
 สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งสืบเนื่องมาจากคติความเชื่อว่าการสักคือเครื่องหมายที่แสดง
 ความอดทน ที่สำคัญยังเปรียบเสมือนเครื่องรางของขลังที่ทำให้หนังเหนียวพันหนามไม่เข้าหรือ
 เรียกว่า "อยู่ยงคงกระพันชาตรี" ให้แคล้วคลาดจากอันตรายทั้งปวงที่อาจเกิดขึ้นได้จาก
 ของมีคมและสัตว์ร้ายนานาชนิด (ศศิธร เฝ้าสัจจ, 2530 : 59)

ความนิยมเรื่องการสักมีทั่วไปไม่ว่าภาคใด ชาติใด แต่ที่พบในวรรณกรรมกลุ่ม
 ตัวอย่างปรากฏว่า ชายฉกรรจ์ทุกคนนิยมสัก ส่วนใหญ่สักเพื่อความคงกระพันชาตรี เพื่อกันคน
 ทำร้ายและแสดงความอดทนขณะสัก การสักเพื่อความคงกระพันชาตรีเพื่อแสดงความเป็นชาย
 แต่จะไม่พบการสักเพื่อผลทางเมตตามหานิยม ปัจจุบันยังมีการสักเพื่อคงกระพันชาตรีของชาย

3.4 การลงยันต์หรือการลงเลขยันต์

ยันต์ หมายถึง รูปต่าง ๆ ที่เขียนลงบนแผ่นโลหะหรือผ้า และลงอักษรเลขให้เป็นเครื่องรางของขลัง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2530 : 665)

ยันต์มีรูปต่าง ๆ มากมายตั้งแต่อักษรในนอโม พระอิทธิโสะ แต่ละตัวก็ทำเป็นรูปยันต์เรียกว่า ยันต์รูปสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม หลาย ๆ รูป รูปวงกลมต่าง ๆ จนถึงรูปสัตว์ รูปพระ รูปเทพ (ขุนพันธรักษ์ราชเดช, 2523 : 119) บรรดาภาพต่าง ๆ ที่ใช้ในการลงยันต์เมื่อเวลาลงภาพนั้นลงด้วยอาการสามสิบสองด้วยคือ "เกษา โลมา นกขาทันตา ตะโจ นะหารู อัญรู อัญรูมิอุซัง วักกัง พัทธยัง ยะกะนัง กิโละมะถัง ปิพะกั๊ง บับผาลัง อันตัว อันตะกุนัง อุทะวียัง กะวีสัง มัตถุ ปิตถัง เสมหัง ปุพโห โลหิตถัง เสโน อัสสุ วัสส เชโพ สังคานิกา ละสิกา มุตตงฯ" (เทพย์ สาริกบุตร, 2522 : 190) การลงเลขยันต์ต้องมีพิธีกรรมเป็นเรื่อง ๆ ไป มีเครื่องบูชา เครื่องใช้ สถานที่ ฤกษ์ยาม เวลา ทิศทาง ละเอียดมาก ผู้ที่ลงต้องรอบรู้และเป็นคนขลังด้วยก็

การลงเลขยันต์ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้มี 2 ลักษณะ คือ

1. การลงเลขยันต์กันตัวทารก
2. การลงเลขยันต์กันตัวผู้ใหญ่

การลงเลขยันต์กันตัวทารกเป็นความเชื่อเนื่องจากเรื่องผีसांगเทวดากล่าวคือมีความเชื่อว่า เด็กที่เกิดใหม่มีผีร้ายมากอยรบกววนและทำอันตรายเด็ก จึงทำเครื่องรางสำหรับป้องกัน เช่น ด้ายผูกข้อมือ สายสิญจน์ หากบิดามารดามีความรู้อาจจะเขียนยันต์บนผ้าปิดบนประตูเพื่อป้องกันอันตรายต่าง ๆ ที่จะเกิดกับทารก เช่น

เรื่องสุวรรณหงส์ คอนนางรัตมาลีประสูติสุวรรณหงส์ ท้าวสุธรรมเกรงอันตรายจะเกิดขึ้นกับโอรส จึงเขียนยันต์ปิดประตู ความว่า

ท้าวผู้บิดา เห็นโอรสา ราชาเกษมสันต์
สั่งให้หมอเอก มาลงเลขยันต์ สำหรับป้องกัน อันตรายโอยภัย

(สุวรรณหงส์ : 9)

เรื่องนายคั้น ตอนนางริงไรคลอบุตรชาย นายคั้นลงเลขยันต์เพื่อป้องกัน
อันตรายสำหรับบุตรชาย ความว่า

นายคั้นคนรู้ เขียนยันต์ปากประตู กันเวทมาษา
ต่างคนคลาไคล กลับไปเตหา อยู่หลายวัน ลูกยาเติบโตใหญ่

(นายคั้น : 45)

การลงเลขยันต์กันตัวทารกที่กล่าวมานั้นมีจุดประสงค์สำคัญคือ ป้องกันภูติผี
ต่าง ๆ มิให้ทำอันตรายเด็ก

การลงยันต์กันตัวผู้ใหญ่ เป็นการลงยันต์ เวทมนตร์ คาถาอาคม กันมิให้คนที่
คิดร้ายทำอันตรายได้ ถือเป็นเครื่องรางสำหรับป้องกัน เช่น

เรื่องพระรถเมรี ตอนนายโคบาลแต่งตัวออกไปเล่นส่บ้าแข่งขันกับพระรถเสน
ความว่า

67 มงคลของท่านขริ้ว เพียรโพกหัวคูดุขขัน
แล้วเสกลงเลขยันต์ ตะกรุดขวันกันเขาทำ

(พระรถเมรี : 91)

ความข้างต้นกล่าวถึงเครื่องราง 2 สิ่งคือ ผ้าประเจียดและตะกรุด เป็น
เครื่องรางเพื่อความเป็นสิริมงคลและป้องกันอันตราย

ผ้าประเจียด คือผ้าที่ลงเลขยันต์ อักขระ เวทมนตร์คาถา และคุณพระ
นอกจากยันต์ธรรมคาแล้วยังมีรูปเทวดา ยักษ์ ลิง เสือ ราชสีห์ ใช้ผ้ารูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หรือ
สี่เหลี่ยมจตุรัส อาจเป็นสีแดง ขาว เหลือง ใช้สำหรับโพกศีรษะ พันคอ พันแขน ใส่กระเป๋
หากทำเป็นเส้นเรียกว่า เส้นยันต์ วัตถุประสงค์ในการทำเพื่อคุ้มกันอันตราย คุณภาพของผ้า
ประเจียดขึ้นกับความต้องการ เช่น คงทน มหานิยม โชคลาภทางด้านการค้าขาย มหาอุค
มักเขียนด้วยหมึกดำและคินสอดำ (ขุนพันธีร์ราชเศรษฐี, 2523 : 107)

ตะกรุด เป็นเครื่องรางชนิดหนึ่ง มีลักษณะกลมยาวมีรูตรงกลางสำหรับร้อยสาย มีหลายแบบ เรียกชื่อหลายอย่าง เช่น ตะกรุดโทน หมายถึง ตะกรุดดอกเดี่ยว แขนวนเอา "สู้" ไว้หน้า "หนี" ไว้หลัง ถ้าไปหาผู้หญิงไว้ชาย ถ้าไปหาผู้ชายให้ไว้ขวา ตะกรุดสามกษัตริย์ใช้แผ่นทอง เงิน ทองแดง ตะกรุดไตรมาส ใช้ลงในโบสถ์ครบสามเดือน เริ่มตั้งแต่วันเข้าพรรษา ตะกรุดเสาร์ห้า ใช้สำหรับแขวนลงเสาร์ห้า ตะกรุดหน้าผากเสือ ใช้หนังหน้าผากเสือลง ตะกรุดโดยมากลงแผ่นทอง เงิน ตะกั่ว ทองแดง ตะกรุดสามกษัตริย์ บางอาจารย์เอาเงิน ทองแดง ทอง หลอมรวมกันเข้าแล้วแผ่ลงเลขยันต์ก็เรียกตะกรุดสามกษัตริย์เหมือนกัน ถ้าลงหน้าผากเสือกก็เรียกว่า ตะกรุดหน้าผากเสือ ขนาดเล็กใหญ่นั้นแล้วแต่พอเหมาะ วัตถุประสงค์ในการทำเพื่ออยู่ยงคงกระพัน แคล้วคลาด มหาอุด โชคลาภ ทำชาย เมตตามหานิยม ตลอดจนคลอลูกง่าย และบางคนใช้ตะกรุดคุมกำเนิดก็มี (ขุนพันธรักษ์ราชเดช, 2523 : 111)

นอกจากนี้ การลงเลขยันต์ดังกล่าวนั้นในวรรณกรรมเรื่องวรรณคดี ตอนนางสนมโภชรับขวัญพระวรวงศ์ นางคารวี และโอรส กล่าวถึงพิธีการละเล่นต่าง ๆ และมีการละเล่นชนิดหนึ่งคือ หัวล้านชนกัน ผู้เล่นแต่ละคนต้องลงเลขยันต์เพื่อป้องกันอันตรายซึ่งอาจจะเกิดขึ้นในการต่อสู้ ความว่า

ล่างข้างลงเลขยันต์ กำแพงเจ็ดชั้น ไวกลางกระหม่อม
นโมคาบอด ลงยันต์กันล้อม ครันตรวจแล้วพร้อม วางให้ชนกัน

(วรรณคดี : 115)

การลงเลขยันต์เป็นการใช้เวทมนตร์คาถาเพื่อป้องกันการกระทำอันเกิดจากภูติผีปิศาจไม่ให้มารบกวนหรือทำอันตรายแก่ทารก และการกระทำเพื่อป้องกันตนเอง หรือเพื่อทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน แต่อย่างไรก็ตามผู้ที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนเป็นการกระทำที่ไม่ดี

แพทย์ สาริกบุตร (2515 : 188-189) ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับการลงเลขยันต์ว่า ต้องสำรวจสมาธิให้แน่น มื้อที่ลงต้องเที่ยงตรง การเขียนยันต์ทุกชนิดต้องมี

สูตรกำกับ เวลาลากเส้นต้องจบพร้อมกับสูตรในการเขียนต้องเขียนติดต่อกันจนจบ หากมีการหยุดขณะที่ยังไม่เสร็จถือว่าไม่ศักดิ์สิทธิ์และใช้ไม่ได้ หากเขียนต่อให้ใช้สูตรต่อ และในการเขียนต้องไม่ลงอักขระหรือเลขยันต์กำกับเส้นยันต์เด็ดขาด หากกำกับถือว่าใช้ไม่ได้หรือเรียกว่ายันต์คาบอค อักขระที่ใช้ลงเลขยันต์ของไทยนิยมใช้อักขระขอมเพราะถือว่าศักดิ์สิทธิ์ส่วนมีรูปอักขระไทยปะปนอยู่บ้างเป็นยันต์ของชาวภาคใต้

การลงยันต์ในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างส่วนมากเป็นการลงยันต์เพื่อป้องกันอันตราย กล่าวคือ การป้องกันอันตรายสำหรับทารกแรกคลอดเพื่อมิให้สิ่งชั่วร้ายมาทำร้าย อักลักษณ์เป็นการลงยันต์เพื่อป้องกันอันตรายเพื่อความแคล้วคลาดหรือคงกระพันชาตรี อาจปรากฏในรูปเครื่องรางของขลัง เช่น ตะกรุด ผ้าประเจียด พิสมร

3.5 การแปลงกาย

การแปลงกาย คือการเปลี่ยนแปลงร่างกายจากสภาพปกติเป็นรูปต่าง ๆ ตามที่ผู้นั้นสามารถกระทำได้โดยอาศัยอำนาจลึกลับจากเวทมนตร์คาถา เช่น การแปลงกายให้ร่างกายใหญ่โต หรือเป็นสัตว์ต่าง ๆ เป็นต้น การแปลงกายของตัวละครต้องอาศัยเวทมนตร์คาถา การแปลงกายที่พบในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามความต้องการของตัวละครได้ดังนี้ คือ

การแปลงกายเพื่อลวงให้หลงเชื่อพบในวรรณกรรมดังนี้ คือ

เรื่องโคบุตร ตอนนางยักษ์แปลงกายเป็นหญิงสาวเพื่อลวงโคบุตรและพระอรุณ
ความว่า

ชายนี้มาแต่ไหน	คูแจ่มใสงามหนักหนา
จึงอ่านพระคาถา	กลายรูปาด้วยเร็วไว
เป็นสาวน้อยงามโส	พิศะดูหน้าแจ่มใส
เสมือนสาวชาวศรีงไทร	หาที่ไหนเปรียบฉายา

(โคบุตร, 1 : 34)

เรื่องพระรถเมรี ตอนท้าวคนธรรมดาแปลงกายเป็นหญิงเพื่อขโมยนางเมรี
 ความว่า

ครีแล้วก็ลกลื่อน	ยังแผ่นดินสุธาธาร
หยุดให้หยุดยั้ง	พญามารจึงแปลงกาย
เป็นหญิงงามยิ่งนัก	ประไพพักตร์ดูเพริศพราย
พิศพริ้งงามพริ้งพราย	ดูกริการายกระบวนชวน

(พระรถเมรี : 24)

หรือตอนนางเมรีแปลงกายเป็นสาวรุ่มราวคราวเดียวกับพระรถเสน เพื่อความเหมาะสมใน
 การครองคู่กัน ความว่า

ตัวน้องนี้แก่	เขาบ่าวท้อแท้	ชาติพรหมจรรย์	
วันพี่เจ้า	พิจารณาให้ดี	จะแปลงกายให้พอได้กิน	
แล้วยักลูกกระตาน	เข้าไปในมาร	ลงเลขเสกยันต์	
เคชะคาตา	มารคาให้ป็น	ทำสิ่งใดอัน	ขอให้ประสิทธิ์
ซักผ้าคลุมเกศ	โอมอ่านพระเวท	มนตร์นางยักษ์	
เขาวิมารอ่านจบ	เคารพสามที	กลับกลายเป็น	ส่งศรีนัมนวล

(พระรถเมรี : 119-120)

เรื่องสุวรรณหงส์ ตอนนางยักษ์แปลงกายเป็นคนแก่พาเรือพาสุวรรณหงส์
 และนางเกษสุริยงข้ามปากเพื่อเดินทางไปกรุงไอยร์ตัน ความว่า

ชรอยเจ้าสองคน	เที่ยวจรตลจนนที
ร้องว่าหาเรือขี่	จำกุนิรมิตกายา
เป็นคนขี่เรือล่อง	มาในคลองกงคาศาย
คิดหันมารผันผาย	จำแลงกายเป็นยายแก่

(สุวรรณหงส์ : 115)

หรือคอนนางยักษ์สนทราแปลงกายเป็นนางเกษสุริยงเพื่อลวงสุวรรณหงส์แล้วจับนางเกษสุริยง
โยนทะเล ความว่า

กล่าวถึงนางยักษ์	หึงเหว็ลงคงคา
แปลงกายเป็นสองภาค	รูปหนึ่งมาเป็นสุริยง
รูปหนึ่งเป็นยายแก่	รูปหนึ่งแลเหมือนอนงค์
เจ้าคคิจิประสงค์	ว่าสุริยงองค์โฉมฉาย

(สุวรรณหงส์ : 117)

การแปลงกายให้หลงเชื่อมักแปลงกายเป็นมนุษย์ธรรมดา ส่วนมากเป็นพวก
ยักษ์ซึ่งต้องการลวงให้มนุษย์หลงเชื่อ และทำให้การดำเนินงานของตนประสบความสำเร็จ

การแปลงกายเพื่อสืบเรื่องราวหรือการบอกความจริง เช่น

เรื่องโคบุตร ตอนยักษ์แปลงกายเป็นแมลงวันเกาะไรผมนางกำนัล เพื่อสืบ
เรื่องราวการทำเสน่ห์ ความว่า

บัคันขุนยักษา	แปลงกายทวยเร็วไว
แมลงวันนั้นตัวใหญ่	แล้วบินไปจับไรผม

(โคบุตร, 2 : 53)

หรือคอนนางสมุทรเห็นโคบุตรสู้รบกับยักษ์หัสักณัฐ์ และไม่สามารถเอาชนะยักษ์ได้ นางสงสาร
จึงแปลงกายเป็นแมลงภู่มือบอกวิธีการฆ่ายักษ์ ความว่า

ค้วยกุ่ม่อมรู้แก่ใจ	แจ้งข่าวภูวนัย
แปลงไปเป็นแมลงภู่มือบอก	
ครั้นถึงคอยกระซิบกล่าวพร้อง	บอกความตามครอง
ฤทธิ์ของหัสักณัฐ์หมคนา	

(โคบุตร, 2 : 8-9)

เรื่องสุวรรณหงส์ ตอนยักษ์แปลงกายเป็นหนูหริ่งเพื่อบอกความแก่นาง
เกษสุริยงและอรพิม ว่าทหารของนางพันชลิทกาจะมาจับ ความว่า

กุมภัณฑ์พิฆาต	กำบังซ่อนพานิรมล
ออกไปนอกไฟชนคี่	กุมภัณฑ์แปลงเป็นหนูหริ่ง

(สุวรรณหงส์ : 240)

การแปลงกายเพื่อสืบข่าวหรือบอกข่าว เพื่อที่จะอำพรางไม่ให้ผู้อื่นทราบเป็น
ความสะดวกในการปฏิบัติงานโดยอาศัยอำนาจลึกลับช่วยเพื่องานบรรลุตามความประสงค์

การแปลงกายเพื่อการสู้รบให้ศัตรูเกรงกลัว เพื่อแสดงอิทธิฤทธิ์ของแต่ละฝ่าย
พบในวรรณกรรมดังนี้

พระรถเมรี ตอนนางยักษ์สนทราโอรสพระรถเสนที่มีชีวิตรถกลับมา นางจึง
หาทางกำจัดเสีย นางจึงแปลงกายจากหญิงสาวเป็นยักษ์ตั้งเค็ม ความว่า

ทริแล้วโถมอ่านพระเวท	กลับกลายเป็นยักษ์
แผดเสียงประเปรี้ยงมา	เพียงปรากฏประจจะหลาย
ข้าสาวพวกชาวงาน	แลเห็นมารกลัวใจหาย
แม่ครัว ⁶⁹ สาถั่วตาย	แล่นเป็นป่าย ⁷⁰ ขึ้นบนศร

(พระรถเมรี : 175-176)

เรื่องสุวรรณหงส์ ตอนสุวรรณหงส์สู้รบกับยักษ์รามสูร เพื่อชิงนางสุพันชลิทกา
มาเป็นของตน จึงแปลงกายเป็นสัตว์ต่าง ๆ เพื่อแสดงอิทธิฤทธิ์ ความว่า

ร้ายเวทแผลงศรยุทธ์	เป็นอาวุธตกมากมี
วรรณหงส์ทรงพาชี	ฉลุแล้วโถมอ่าน

จินตคามทามนตร์	กันท่าผนอาวุธมาร
นิกบฏคุณอาจารย์	คุณบิดุมารมาป้องกัน
อาวุธกระจายหาย	มีต้องกายพระทรงธรรม
แปลงศรย้อนไปพลัน	บันดาลเป็นพระพายพา
อาวุธของขุนมาร	อันตรธานกลางเวหา
ยักษ์แปลงศรเข้ามา	เป็นนาคาบาบาศ
เจ็ดเศียรเล็กหงพาน	เสียงสะท้อนอากาศหวาค
พระจับดอกศรพาด	แล้วภูวนาถโน้มน้ำวสาย
แปลงไปเป็นสุบรรณ	เข้าโรมรันจิกนาคหาย
อสุรามาพาดสาย	ศรกลับกลายเป็นเปลวไฟ

(สุวรรณหงส์ : 204)

เรื่องโคบุตร ตอนทหารยักษ์แปลงกายเป็น นาค ช้าง แสดงอิทธิฤทธิ์ต่าง ๆ เพื่อข่มพันธมิตรศรี ความว่า

ฝ่ายหัวจตุรงค์เสนา	ล้วนมีเคชา
นිරมิตกายาต่างกัน	
บางเป็นนาคบาศผาคผัน	พันพิฆเป็นควัน
ใหญ่ยาวได้เก้าสิบวา	
บางเป็นคชสารหาญกล้า	สายเสยเงยงา
พารุกบุกโรมโครมคราม	

(โคบุตร, 4 : 71)

ตอนเถนชะอามสู้กับยักษ์กุมภัณฑ์แสดงอิทธิฤทธิ์ด้วยการแปลงกายเป็นสัตว์ต่าง ๆ เพื่อต่อสู้กัน
ความว่า

ขุนมารจึงอ่านเวท	กลับกลายเป็นสุบรรณ
เฉียวฉาบคาบนาคัน	พาเหาะหันขึ้นเวหา
งุมครัดสุบรรณ	ครุทวางพลันตกลงมา
ครั้นถึงพระสุธา	กลับกลายเป็นตัวเร็วไว
เป็นเงินเนตรแก่	วิ่งห้อยเข้าพงไพร
ครุฑธิดาขาดหายไป	ไวแปลงกายมิได้นาน

(โคบุตร, 2 : 61)

การแปลงกายเพื่อให้ศัตรูกลัว เป็นการสวดมนต์อภินิหารของคนให้ฝ่ายตรงกันข้ามเกรงขาม ทั้งเป็นการแสดงชั้นเชิงในการสู้รบ เพื่ออวดความสามารถในการใช้ชีวิตกลับประกอบเวทมนตร์คาถาเพื่อเอาชนะฝ่ายตรงกันข้าม มักพบในการทำสงครามหรือการสู้รบของตัวละคร

การแปลงกายเพื่อให้ความช่วยเหลือ การแปลงกายลักษณะนี้พบมากในวรรณกรรม ส่วนใหญ่เป็นพฤติกรรมของตัวละครมนุษย์ประเภท เทพ เช่น

เรื่องพระรถเมรี ตอนพระวิษณุกรรมแปลงกายเป็นไก่มาคุย เขี่ยปากอุโมงค์ เพื่อช่วยเหลือพระรถเสนาให้พบกับพระบิคา ความว่า

วิษณุก็อำลา	อัมรินทร์มาแล้วก็ไคล
เลื่อนฟ้าลงมาใน	บัคเคียวใจถึงสุธา
กลับเพศเป็นไก่ทอง	ก็เหี่ยวทองแสงงา
เห็นเนื้อหน่อพุทธา	หนทุกซ้อยู่ในอุโมงค์

(พระรถเมรี : 81)

เรื่องสุวรรณหงส์ ตอนพระอินทร์แปลงกายเป็นพราหมณ์มาบอกให้นางเกษสุริยงช่วยชีวิตสุวรรณหงส์ พร้อมให้น้ำมันเพื่อใช้นางเกษสุริยงและยักษ์แปลงกายเป็นพราหมณ์ ความว่า

พันคาร์ว่าสุริยง   มีจิตซื่อตรง
 มิได้จะหลงในกาม
 อินทร์หายกายกลับเป็นพราหมณ์   มือถือเต้าน้ำ
 สะพายถุงยามมาพาลัน
 .....
 เจ้าไปทางทิศบูรพา   สิ้นแล้วอินทรา
 ก็ย่อมรรคาทันที

(สุวรรณหงส์ : 60-61)

เรื่องจำปาลีต้น ตอนพระอินทร์แปลงกายเป็นกวางทอง เพื่อนำทางให้ท้าว
 นนทราชเดินทางไปพบนางสุวรรณธิดา ความว่า

โกษีย์ท้าวตรีเนตร	แกลังแปลงเพศมาเป็นกวาง
ผิวเมี่ยมายืนขวาง	ตรงหน้าม้าอาชาไนย
จักนำท้าวไปหา	นางฉายาผู้ทรมวย
เพราะนางกับท้าวไท	เคยผู้สร้างมาแต่ก่อน
กวางทองทั้งสองตัว	เมียและผัวก็ผันผยอง
หูหางเพราะเพริศพร้อม	กวางทั้งสองเดินเข้ามา

(จำปาลีต้น : 5)

การแปลงกายเพื่อให้ความช่วยเหลือ เป็นการแสดงอิทธิฤทธิ์โดยใช้ไสยศาสตร์
 เข้าช่วยล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่น่าอัศจรรย์ เพราะเป็นการกระทำของเทพ ตามความเชื่อของ
 มนุษย์เชื่อว่าเทพสามารถกระทำได้ทุกอย่างเหนือกว่าความสามารถของมนุษย์ธรรมดา

3.6 การสะกด

การสะกด เป็นการใช้เวทมนตร์คาถากระทำด้วยการเสกเป่า ร่าย
 อ่านหรือสวดไปตามข้อความที่ผูกขึ้นเพื่อให้ผู้อื่นชะงักหรือตกตะลึงไม่อาจขัดขวางได้ เช่น

เรื่องโคบุตร ตอนจักรนารายณ์แปลงกายเป็นแมลงวันเกาะท้ายรถทรงของ
พันธุรังศรี เมื่อสบโอกาสก็ใช้เวทมนตร์คาถาสกศให้ทุกคนหลับแล้วนำตัวนางแก้วกริยา
(พี่สาว) กลับคืนมาได้ การใช้เวทมนตร์เช่นนี้ช่วยจับศัตรูได้สะดวก ความว่า

ฝ่ายยักษ์แมลงวัน มันติดตามไป อยู่ท้ายรถชัย
โหมอ่านอาคม มนต์ระดมเป่าไป พี่เลี้ยงศรีไท หลับไหลไปกัน
หึ่งสองอสุรา กลับกลายรูปา เป็นยักษ์พาลัน
เนตรแดงแสงช่วง คือดวงสุริยัน เห็นองค์ทรงธรรม ระวังหลับไหล
ด้วยนาคกัลยา หึ่งนงสาริกา เชษฐาศรีไท
หลับคือผีตาย มิได้หวั่นไหว สมจิตคิดใฝ่ ตามใจปรารถนา

(โคบุตร, 5 : 6)

เรื่องสุวรรณหงส์ ตอนยักษ์กุมภักดิ์ยึดท้ายรถศพของสุวรรณหงส์ ความว่า

กุมภักดิ์คอบนุษ พี่จ๊กเข้ายุค ท้ายรถตั้งว่า
กุมภักดิ์กำหนด สกศร้ายคาถา อ่านเวทวิทยา สกศแผ่นธรณี
แม้คนหมั่นแสน ชักอย่าไหวแคลน ตั้งแผ่นธรณี
เสร็จคำอธิษฐาน ขุนมารว่าศรี มายืนใกล้พี่ คูที่ชาวพล

(สุวรรณหงส์ : 71)

เรื่องมโนห์ราเนิบาค ตอนพระสุธนาอ่านเวทมนตร์สะกดกระอมน้ำของนางกนิษฐี
เพื่อไต่ถามเรื่องราวของนางมโนห์รา ความว่า

จึงอ่านพระเวทยามนตร์ สัตตะคาบก็คล
63
ในกัลลอมนางสุดหลัง
โดยพระสัตตะยาอุตมัง พระเวทบังกะหรั่ง
ด้วยคุณพระรัตนไตร

(มโนห์ราเนิบาค : 229)

การสะกด เป็นการใช้อักษรต่างให้สีกฝ่ายหนึ่งหมดโอกาสที่ตอบได้ ส่วนใหญ่พบในการสู้รบเพื่อสืบเรื่องราว เหล่านี้ล้วนแต่อาศัยอำนาจลึกลับจากเวทมนตร์คาถา

3.7 เครื่องรางของขลัง

เครื่องรางของขลัง เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สามารถคุ้มครองป้องกันตัว ช่วยให้อยู่ยงคงกระพัน ยิงฟันไม่เข้า และแคล้วคลาด เครื่องรางของขลังมีหลายลักษณะ เช่น ตะกรุด ผ้ายันต์ เหล็กไหล มงคล ปรอท ว่านยา พระเครื่อง เป็นต้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (2520 : 1) กล่าวถึงเครื่องรางว่า หมายถึง ของศักดิ์สิทธิ์ที่ใส่ไว้ในราง อยู่ในห้องพระหรือหอพระ สาเหตุที่ใส่รางเพราะของเหล่านี้ต้องหล่อน้ำมันที่ปลุกเสกด้วย พุทธมนตร์เอาไว้ ส่วนของขลัง หมายถึง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2530 : 131) เพราะฉะนั้นเครื่องรางของขลังหมายถึงสิ่งของศักดิ์สิทธิ์

วรรณกรรมภาคใต้สะท้อนโลกทรรศน์เกี่ยวกับเครื่องรางของขลังไว้หลายลักษณะ เช่น

เรื่องพระรถเมรี ตอนโคบาลแข่งสะบ้ากับพระรถเสน นายโคบาลสวมเครื่องรางของขลัง ซึ่งเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิริมงคลกับตนและกันผู้อื่นกระทำ ความว่า

มงคลของท่านขริ้ว	เพียรโปกหัวคูขมขัน
แล้วเสกลงเลขยันต์	ตะกรุดขวันกันเขาท่า

(พระรถเมรี : 91)

หรือตอนขุนยักษ์ของนางเมรียกทัพติดตามพระรถเสน ได้นำเครื่องรางของขลังมาใช้เป็นของป้องกันตัว เพื่อแคล้วคลาดจากอันตรายต่าง ๆ เช่น

ปางนั้นสิทธิภัคท์	กนหมื่นห้าพัน	แต่ล้วนคนดี
แทงผิดไม่เข้า	ลูกลมะพร้าวหมู่ศรี	กับจอมกดี กับดีแม่ไก่

ขุนยักษ์แต่งตัว ประเจียดโพกหัว ลงยันต์เสื่อไสย
 72 ตูตทิดหมอนผ้น เครื่องกันปืนไฟ ตั้งใครให้ไกล กลัวอะไรเป็นยา
 (พระรถเมรี : 147)

นายโคบาลก่อนมาเล่นสะบ้า ได้ลงเลขยันต์ที่ผ้าโพกศีรษะเช่นเดียวกับ
 สิทธิกัณฑ์ใช้ผ้าประเจียด ผ้าประเจียดคือผ้าเส้นสีเหลืองมจตุรัสหรือสีเหลืองผืนผ้า ใช้โพก
 ศีรษะ พันแขน ใส่กระเป๋่า ส่วนเสื้อยันต์มีลักษณะเช่นเดียวกัน แต่ทำเป็นตัวเสื้อสวมใส่
 เพื่อแก้คลาด คงกระพัน เมตตามหานิยม หรือเป็นโชคลาภ ส่วนพิสมรชาวไทยภาคใต้
 เรียกทิดหมอน ส่วนใหญ่นิยมใช้ตะกรุดมากกว่าจึงเรียกตะกรุดเป็นทิดหมอน เครื่องชนิดนี้
 ทำจากโลหะ เช่น ตะกั่ว ทองแดง เงิน ทอง หลอมเป็นรูปยาวรี มีวนเป็นทองตรงกลาง
 กลวงสำหรับใส่สาย เครื่องรางดังกล่าวปลูกเสกด้วยเวทมนตร์คาถา สรรพคุณทางคงกระพัน
 และแก้คลาด นอกจากวรรณกรรมเรื่องนี้แล้วยังพบในวรรณกรรมเรื่องอื่น ๆ เช่น

เรื่องวรรณคดี ตอนเศรษฐีโลภันต์แต่งตัวจะไปเมืองมูสสา เพื่อนำตัวพระ
 วรรณคดีให้หัวมูสสาตัดสินความเรื่องการขโมยหัวแหวน ความว่า

สั่งแล้วโลภันต์เศรษฐี แต่งตัวมณี
 ประเจียดมงคตพิสมร
 เสื่อกรุยอกเชิงงอน สนับเพลาเจียรจร
 อิกทั้งคตเรียนเขี้ยววา

(พระวรรณคดี : 55)

คำประพันธ์กล่าวถึงเครื่องรางหลายชนิด เช่น ผ้าประเจียด พิสมร คต
 สิ่งทีกล่าวถึง "คต" เป็นเครื่องรางที่ทำขึ้นจากอวัยวะส่วนต่าง ๆ เช่น ดับเหล็ก เครา
 ทองแดง ลูกอ๊อดตะทองแดง ลูกอ๊อดตะเม็ดเดี่ยว ฯลฯ นำมาปลูกเสกด้วยเวทมนตร์คาถา
 สรรพคุณเพื่อคงกระพันและแก้คลาด นอกจากนี้ยังกล่าวถึงเครื่องรางของขลัง ตอน

พระวรวงศ์จักษุทัพบไปเยี่ยมมารดาที่เมืองกุสสา ทหารที่ติดตามไปล้วนมีความรู้เรื่องศาสตราคม และคงกระพันชาตรี ความว่า

หมื่นสอนกับหมื่นสรร	ผันให้พันมิมิกิน
หมื่นอาจกับหมื่นอินทร์	กินคงแก่ศาสตรา
จ่ายงนายจ่ายวค	สีกแต่บวชรู้คาถา
เสกว่านขมันทา	ด้วยคาถาสีโรเม ⁷³
นายชวคอคคาถา	เรียนวิชาสี่พุเซ
ทำตรีนิสิงเห	ทาแล้วคงเจ็ดวัน
นายจันทรขันอาสา	รู้คาถาเสกน้ำมัน
องคะรักษิปัดมิ่ง	ทำไปให้จนหายตัว
พลไพร่นายพลชั้นชั	จะแทงฟันเพื่อนไม่กลัว
ลงยันต์พันโพท้าว	ตั้งพุงให้ข้างแทง
.....	.....

(วรวงศ์ : 118-119)

เรื่องโคบุตร ตอนโคบุตรสู้กับหัสถัดต์ เหล่าทหารยักษ์ล้วนคงกระพันชาตรี ทำให้กล้าหาญ ไม่เกรงกลัวอันตรายใด ๆ ความว่า

กรงยักษ์ไล่หัดฟัน	หม่อสุรินเป็นผุยผง
ที่กล้ากินยาคง	วิ่งถึงองค์พระภูธร

(โคบุตร, 4 : 61-62)

เรื่องราวของคลังเหล่านี้เป็นการสะท้อนโลกทรรศน์ของชาวไทยภาคใต้ มีความเชื่อเรื่องอำนาจจิตของมนุษย์มีพลังผสมกัน ทำให้วัตถุมีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ คือความขลัง และคงกระพันชาตรี แก้วคลาด

การนำวัตถุมาปลุกเสกเพื่อใช้ป้องกันหรือเรียกว่าเครื่องรางของขลัง มีทั้งที่ปลุกเสกขึ้นและเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เหล่านี้ล้วนสะท้อนความเชื่อต่อศรัทธากับวัตถุที่เสกด้วยเวทมนตร์คาถา

3.8 การแสดงอิทธิฤทธิ์

อิทธิฤทธิ์ เป็นความเชื่อในเรื่องอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติที่สามารถจะบันดาลให้เกิดสิ่งต่าง ๆ ตามอำนาจของผู้รู้ที่สามารถใช้เวทมนตร์คาถา หรืออำนาจลึกลับของของวิเศษที่สามารถบันดาลให้เป็นไปตามที่ผู้รู้ปรารถนา

ในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ พบการใช้อำนาจลึกลับประกอบเวทมนตร์คาถาและวัตถุก่อให้เกิดอำนาจต่าง ๆ หลายลักษณะ เช่น

3.8.1 การชุบชีวิต เป็นการใช้เวทมนตร์คาถาของผู้รู้กับวัตถุที่มีอำนาจลึกลับ สามารถชุบชีวิตคน สัตว์ ที่ตายกลับมีชีวิตได้อีก เช่น

เรื่องโคบุตร ตอนโคบุตรสู้ยักษ์เพื่อช่วยเหลือนางมีสาครและพระอรุณ โคบุตรฆ่ายักษ์ตายแล้วใช้เวทมนตร์คาถากับของวิเศษ (รากไม้) ที่นางราชสีห์ให้มาชุบชีวิตยักษ์ ความว่า

ว่าแล้วหน่อไท ชวนสองข้ามไว ลงพื้นสุธา
ถึงซากกุมภัดท์ อันมีวยมรณา จึงแก้ท่อยา พ่นลงจงพลัน
ด้วยพินต้นกาย เจ็บปวดนั้นหาย ถวายบังคมคัล
ทรงอิทธิฤทธา ได้ฟ้าใครจะทัน ขอเป็นข้าชั้นธ จนม้วยมรณา

(โคบุตร, 1 : 16)

นอกจากนี้มีอีกหลายตอนที่กล่าวถึงการชุบชีวิตด้วยของวิเศษและเวทมนตร์คาถา เช่น ตอนโคบุตรชุบชีวิตลิงป่า พระอาทิตย์ชุบชีวิตนางอำพันมาลา และท้าวมหาจักร และเรื่องจำปาสี่ต้น กล่าวถึงการชุบชีวิตกุมารทั้งสิ้น จากต้นจำปาให้กลายเป็นคน ความว่า

ฤๅษีตั้งสัตย์ คิดแล้วจึงขับ ด้วยศาสตราสี่ไท
 เธอเอาประจำ แขน้ำด้วยไว เอาน้ำมันหนา ประพรมสามที
 บัดเดียวเป็นมา น้อยน้อยโสภา เป็นชายทั้งสาม
 คือทองหล่อเข้า รุ่งเข้ารุจี ซึ่งท้าวโกษีย์ ในวิมานทอง
 ภูษิตกฤษา กุณฑลมาลา นานากายกอง
 จอนหนูห้อย สร้อยทองหึงผอง สองคู่พี่น้อง รุ่งงามโสภา
 ส่วนเจ้าน้องสูด พินิจพระกร ชาคิ้วชี้ขวา
 ซึ่งเจ้าณเธรน้อย เต็ดเอาคอกมา ถวายนาคา คาบสฤๅษี

(จำปาสี่ต้น : 26)

การชุบชีวิตด้วยยาวิเศษ ลูกประจำ ยังมีการชุบชีวิตด้วยของวิเศษอย่างอื่นอีก
 เช่น แหวน น้ำมัน พบในวรรณกรรมดังนี้คือ

เรื่องพระรถเมรี ตอนฤๅษีใกล้เกลี้ยความระหว่างท้าวสวัสดิราชกับพระรถเสน
 และได้มอบแหวนวิเศษเพื่อรับขวัญสะไว้ใหม่ แหวนมีคุณสมบัติพิเศษสามารถแช่น้ำแล้วนำไปประ
 พรมสิ่งของหรือมนุษย์ที่ตายให้กลับมีชีวิตดังเดิม ความว่า

หยิบแหวนแก้วแววมา ยื่นให้กัลยา
 แหวนนี้เจ้าพาเอาไป
 เจ้าจะนึกเอาสิ่งใด เอาแหวนนี้ใส่
 อุทกาแล้วเจ้าขออิษฐาน
 นี้จะเอาม้ามิ่งศฤงคาร ช้างม้าทหาร
 มินานก็บังเกิดมา
 สารพัดสูญสิ้นสังขาร แหวนแช่อุทกา
 รดลงเป็นมาทันใจ

(พระรถเมรี : 258)

การชุบชีวิตด้วยน้ำมันวิเศษอันเป็นอำนาจลึกลับอย่างหนึ่งซึ่งเกิดจากอิทธิฤทธิ์
ของเทพ เป็นการสะท้อนโลกทรรศน์อีกลักษณะหนึ่งที่พบในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ เช่น

เรื่องสุวรรณหงส์ ตอนนางเกษสุริยงเดินทางไปกรุงไอยร์กัน เพื่อช่วยชีวิต
สุวรรณหงส์ โคมัยใช้ของวิเศษที่พระอินทร์ประทานให้คือ น้ำมัน ซึ่งสามารถชุบชีวิตและช่วย
ในการแปลงกายของนางเกษสุริยงและยักษ์ ความว่า

ศรีสพลาภพราหมณ์ย่างเข้ามา   เอน้ำมันทา
กายนางงามสรรพกลีบกลาย
เป็นพราหมณ์งามเลิศเจิดฉาย   ถันนั้งตั้งชาย
วรกายเป็นเพศสตรี

(สุวรรณหงส์ : 60-61)

หรือตอนชุบชีวิตสุวรรณหงส์ด้วยน้ำมันวิเศษ ความว่า

ด้วยฤทธิ์น้ำมัน   ของไทเหวัน   หอกนั้นเคลื่อนออก
เทวีคือใจ   ทรามวัยซึกหอก   หลุดเลื่อนเคลื่อนออก   เร็วพลันทันที
แผลซิดคิดหาย   บมีระกาย   แผลกายไม่มี
นางรู้ว่าองค์   ซี่พคงคืนที่   สุขเกษมเปรมปรีดี   มารศรีกราบกราน

(สุวรรณหงส์ : 75)

หรือตอนเกษสุริยงชุบชีวิตยักษ์กุมภภัต โดยใช้น้ำมันวิเศษทาแล้วบริกรรมคาถา ความว่า

นางลุยโลหิตเข้ามา   ยกเกียรติมารา
ตั้งคอต่อน้ำมัน
เกียรติชีวิตกุมภภัต   เป็นขึ้นเร็วพลัน
ด้วยเศษน้ำมันเหวฤทธิ์

(สุวรรณหงส์ : 63)

การชุปชีวิตมนุษย์ สัตว์ ยักษ์ ให้ฟื้นมักใช้ของวิเศษซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันไป แต่ทุกครั้งจะต้องมีคาถาเข้าช่วย เป็นความเชื่อในอำนาจลึกลับของเวทมนตร์คาถา

3.8.2 การเหาะ เป็นความเชื่อเรื่องอำนาจลึกลับอีกลักษณะหนึ่ง เมื่อมีของวิเศษช่วยการเดินทางได้อย่างรวดเร็ว ของวิเศษเหล่านั้นนำมาใช้ประกอบในการเหาะ เช่น แก้ววิเศษ เครื่องประดับ หงส์ยนต์

แก้ววิเศษ เป็นเครื่องรางชนิดหนึ่งที่ปรากฏในวรรณกรรมเมื่อนำมาใช้สามารถเหาะเหินเดินอากาศได้อย่างรวดเร็ว เช่น

เรื่องวรรณคดี ตอนพระวรวงศ์กับนางคารวีนออกติดตามพี่ชายใช้แก้ววิเศษเป็นพาหนะไปที่ต่าง ๆ ความว่า

วิเวกวังหลวง ละลนละลานทรวง กำสรคโศกา
เสร็จแล้ววรวงศ์ ยกดวงจินดา ขึ้นเพียงเกศา แล้วพระอชิษฐาน
เคชะจินดา เลื้อเมืองมหา สิทธิศักดิ์จักรวาล
จงพาเข้าไป เร่งเร็วยาวนาน ให้พบภูบาล พระพี่ยาตน
ตั้งข้าจำเพาะ ให้แก้วพาเหาะ ไปเวหาหน
พระพี่อยู่ไหน แก้วพาจรดล ให้สบพบองค์ ตั้งข้าปรารณา

(วรวงศ์ : 84-85)

เรื่องโคบุตร ตอนโคบุตรได้แก้ววิเศษจากขุนมาร ความว่า

ขุนมารถวายแก้ว ประเสริฐเลิศแล้ว เหาะในเวหา
สองดวงอย่างดี ล้วนมีศักดิ์ ตามแต่ปรารณา ใช้ได้ทุกอัน

(โคบุตร, 1 : 16)

หรือตอนโคบุตรยื่นแก้วให้พระอรุณและนางมณีสาครเหาะกลับกรุงพาราณสี ความว่า

คำรึคีแล้ว พระจิ้งยื่นแก้ว มณีจินดา
ให้แก่สองศรี จิ้งมีวาจา เจ้าถือจินดา มั่นคงจงดี

(โคบุตร, 1 : 16)

หงส์ยนต์ เป็นพาหนะวิเศษ เมื่อนั่งสามารถลอยไปในอากาศและบังคับทิศทาง การเดินทางไปในอากาศด้วยอำนาจลี้ลับ พบการใช้พาหนะดังกล่าวในวรรณกรรม 2 เรื่อง ก็

เรื่องสุวรรณหงส์ ตอนพระอินทร์ประทานพาหนะให้สุวรรณหงส์แล้วทดลองขับ
ไปในอากาศ ความว่า

ยนต์ลูกชักสองตน	หนแรกขึ้นบน
บนกลางเวทาสบาย	
บ้ายลงตรงพระฤาสาย	สายโปรคลุกชาย
ชายบ้ายจะลาคลาไคล	

(สุวรรณหงส์ : 29)

ส่วนเรื่องสุวรรณหงส์ยนต์ หงส์ยนต์เป็นพาหนะของสุวรรณกุมาร สามารถลอย
ไปในอากาศเช่นเดียวกัน

การเหาะ มักแสดงถึงอำนาจลี้ลับเหนือธรรมชาติอันเกิดจากเวทมนตร์คาถา
ประกอบกับวัตถุ และอำนาจพลังสมาธิสำหรับผู้ครอบครองต้องมีคุณธรรมหากประพฤติไม่ถูกต้อง
จะได้รับอันตราย

3.9 ของวิเศษ

ของวิเศษ เป็นเครื่องรางชนิดหนึ่ง ที่สามารถทำให้ผู้บังคับให้กระทำ
สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ตนต้องการได้ การศึกษาวรรณกรรมพบว่าของวิเศษหลายอย่างซึ่งล้วนต้องอาศัย

อำนาจลึกลับทั้งสิ้น เช่น

พระขรรค์ เป็นเครื่องรางสำหรับป้องกันและมีอิทธิฤทธิ์แตกต่างกันออกไป
ปรากฏในวรรณกรรมหลายเรื่องดังนี้ คือ

เรื่องพระรถเมรี ตอนพระรถเสนสู่ยักษ์สนทรา ความว่า

ท้าวจิ่งแก้วพระขรรค์ เป็นช้ายก้นล้อมองค์
ยักษ์ตามตีลง มีคืององค์พระทรงยศ

(พระรถเมรี : 179)

หรือตอนพระรถเสนสู่รบกับท้าวสหัสติราช ความว่า

..... ปะปามตามติด เอาพระภูธร
ทั้งนายทั้งไพร่ มิได้หยุดหย่อน พระองค์ทรงพัน แก้วพระขรรค์ชัย
เป็นตาช้ายก้น ช้ายเพชรเจ็ดชั้น เรียงจับกันไป
ทหารสองศรี ต่างตีไม่ไหว ยับยั้งชั่งใน พริ้งพร้อมปรึกษา

(พระรถเมรี : 143-144)

เรื่องสุวรรณหงส์ ตอนสุวรรณหงส์ใช้พระขรรค์สู้กับรามสูร ความว่า

สุริย์วงศ์ทรงพระขรรค์ เข้าประจัญพันเฉียวฉับ
ถูกศอข้างคอพับ มารกลายกลับแบลงกายตัว

(สุวรรณหงส์ : 204)

หรือตอนยักษ์กุมภคณฑ์สู้กับคนธรรพ์ใช้พระขรรค์ที่พระอินทร์ประทานแก่นางเกษสุริยง ความว่า

ตั้งสัตย์อุทิศปวารณา ขอให้ขรรคา
กลายเป็นนาทาศรีคกาย

วิทยากรให้นอนคว่ำหงาย   กุญท่อนไม้ตาย
 อยู่ซ้ายบรรพตอาลัยนาน
 เสรีจกในคำอธิษฐาน   พระชรรค์บันดาล
 กลับเป็นนาคมาศรีครึ่ง
 วิทยากรล้มนอนลงผลิ่ง   นาคบาทตราครึ่ง
 ไข่ม้วนด้วยแรงแข็งขัน

(สุวรรณหงส์ : 212)

ศร เป็นอาวุธวิเศษใช้ป้องกันตัวเมื่อเกิดอันตราย เช่น
 เรื่องสุวรรณหงส์ ตอนสุวรรณหงส์สู้กับยักษ์รามสูร ความว่า

.....	.....
ยักษ์แผลงศรเข้ามา	เป็นนาคานาคบาท
เจ็ดเศียรเล็กพองพาน	เสียงสะท้อนอากาศหวาด
พระจับคอกศรพาด	แล้วภูวนาดโน้มน้าวสาย
แผลงไปเป็นสุบรรณ	เข้าโรมรันจิกนาคหาย
อสูรมาพาดสาย	ศรกลับกลายเป็นเปลวไฟ

(สุวรรณหงส์ : 204)

เรื่องพระรถเมรี ตอนพระรถเสน่หู่กับยักษ์ที่มาชิงตัวนางทศนารีสิน ความว่า

หัวพาดด้วยคันศร	ช่างขับช้อนตกลงพลัน
กรูมมารกลับสารพัน	เข้าตีรันเอาพาชี

(พระรถเมรี : 250)

เรื่องโคบุตร ตอนหันดวงศรีมแปลงศรเกิดไฟไหม้เมืองกาทรบ ความว่า

ว่าแล้วพระแก้วจึงบ้าย   จับศรพาคสาย
 ผันออกหน้ารอดชัย
 อิชฐานเร็วพลันทันใจ   พาคแหล่งแสงลงไป
 คอกศรตกในพารา
 เกิดเป็นเพลิงหลามลามมา   ดิคเอาเคหา
 เรือนใหญ่เรือนน้อย

(โคบุตร, 5 : 15)

เรื่องมโนห์รานิบัติ ตอนพระสุธนแสดงความสามารถด้านพลังกำสั่งให้ปรากฏ
 แก่สายตาชาวเมืองไกรลาส ความว่า

ขึ้นสายหมายพระทัยปอง   หัวคิดสายลอง
 สะเทือนเลื่อนลั่นสนั่นเสียง
 กังพระสุเมรุเอนเอียง   กัมปนาทส่งเสียง
 ตลอดคยอศุคนธร

(มโนห์รานิบัติ : 243)

จากวรรณกรรมตัวอย่างจะเห็นว่า ศร เป็นอาวุธวิเศษของตัวละครที่มีอิทธิฤทธิ์
 แตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นกับแรงอธิษฐานเป็นอำนาจลึกลับอย่างหนึ่งซึ่งเป็นการสะท้อนโลกทรรศน์
 ของวิเศษหรือเครื่องรางของขลังที่แสดงความเชื่อเรื่องอำนาจลึกลับ

เครื่องประดับ เป็นเครื่องรางที่สามารถป้องกันอันตรายต่าง ๆ ได้ และ
 สามารถแปลงเป็นอาวุธนาชนิก เช่น

เรื่องโคบุตร ตอนโคบุตรสู้กับยักษ์ที่มาทำร้ายนางมณีสาครและพระอรุณ
 ความว่า

แม้ว่าเป็นเด็กน้อย	จะถดถอยกันเมื่อใด
ว่าแล้วพระหน่อไทร	เปลื้องเครื่องทองจากองค์พลัน
กลับกลายเป็นชายเพชร	ล้อมรอบมิตสองจอมขวัญ
กำไรทองของทรงธรรม์	เป็นพระชรรค์ขึ้นทันใด

.....

(โคบุตร, 1 : 14)

พิณวิเศษ

พิณ เป็นเครื่องรางชนิดหนึ่ง มีอำนาจลึกลับสามารถบังคับช้างทั้งโขลงให้
กระทำหรือปฏิบัติตามคำสั่งของผู้มีอำนาจ หรือสามารถบังคับอำนาจดังกล่าวได้ ความว่า

พิณสายนี้ไซริ ช้างกลัวเหลือใจ ร่ายมนตร์อย่าคลาย
เส้นกลางช้างรัก คีคแล้วร่ายมนตร์ เส้นทุ่มจำหมาย รู้ฟังมธุษา

(โคสีกุมาร : 159)

หรือตอนฤๅษีเรียกช้าง ความว่า

คาบสร่ายมนตร์ คีคพิณสายบน กุญชรเกรงขาม
ตระหนกตกใจ แล่นไปลนลาน คาบสทรงนาม ขึ้นชมเบรมปรคี
แล้วคีคสายกลาง ร่ายมนตร์บ่ว่าง พวกช้างหัตถ์
นำหมู่บริวาร มาหานาคี ขึ้นชมยินดี รักเป็นมิตรใหม่
แล้วพระนาคา อ่านเวทคาถา คีคเส้นสายทุ่มไป
ช้างรู้ภาษา มนุษย์ทันใจ นักสิทธิ์ฤทธิไกร จึงมีวาจา
คูราหัตถ์ ตั้งแต่บัดนี้ จงฟังเราหนา
อย่าได้ไถลกราย อาศรมเรานา เร่งชวนกันพา ไปกินตามสบาย

หมู่พวกกษัตริย์ รับคำนำศา กราบลาผันผาย
นำฝูงบริวาร ไปตามสบาย แต่นั้นฤาสาย อยู่สุขเย็นใจ

(โคลงสุภาษิต : 160)

ความเชื่อเรื่องอำนาจลึกลับของเวทมนตร์คาถาที่ก่อให้เกิดสิ่งต่าง ๆ เช่น เมตตามหานิยม การทำเสน่ห์ การแปลงกาย การเหาะ การอยู่ยงคงกระพัน อิทธิฤทธิ์ต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นความเชื่อเรื่องของอำนาจลึกลับหรืออำนาจเหนือธรรมชาติ จะพบว่าทุกลักษณะที่กล่าวมาต้องใช้ เวทมนตร์คาถาเป็นตัวกำกับอันก่อให้เกิดผลตามที่ผู้รู้ต้องการ ส่วนวิธีการ อาจแตกต่างกันไปบ้างแต่มีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ทุกอย่างต้องใช้เวทมนตร์คาถาเพื่อปลุกเสกกับวัตถุต่าง ๆ ซึ่งเป็นไปตามความปรารถนาของผู้มีอำนาจลึกลับนั้น ๆ

โลกทรรศน์หรือความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ที่เกิดจากอำนาจลึกลับ หรืออำนาจเหนือธรรมชาติ กวีชาวไทยภาคใต้สะท้อนภาพเหล่านั้นไว้ในวรรณกรรมเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว ถึงแม้จะเป็นสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ว่าเป็นข้อเท็จจริงหรือไม่ แต่ถือเป็นความสามารถของกวีที่สามารถสะท้อนภาพความเชื่อต่าง ๆ ที่ปรากฏในสังคมในยุคสมัย ด้วยการนำมาผสมผสานกับองค์ประกอบอื่น ๆ ทำให้วรรณกรรมเหล่านี้มีคุณค่า น่าอ่าน ควรค่าแก่การติดตามเป็นอย่างยิ่ง

สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิเคราะห์โศกนาฏกรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมห้องดินภาคิได้เพื่อทราบลักษณะการจัดประเภทของโศกนาฏกรรม กลวิธีการนำโศกนาฏกรรมมาใช้ในวรรณกรรมเกี่ยวกับการดำเนินเรื่อง การสร้างตัวละคร การสร้างฉากและบรรยากาศ ตลอดจนโลกทัศน์ของชาวไทยภาคิได้ ที่ปรากฏในวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษาจำนวน 10 เรื่อง คือ โศกนาฏกรรม วรรณคดี ภูษาหงส์ จำปาสีทัน พระรถเมรี นายตัน สุวรรณหงส์ โกล่กกุมาร มโนห์รานิบัติ สุวรรณหงส์ยนต์

การศึกษาโศกนาฏกรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมห้องดินภาคิได้ สรุปผลตามจุดประสงค์ไว้ดังนี้ คือ

1. การศึกษาลักษณะและการจัดประเภทโศกนาฏกรรม จัดได้ 3 ประเภทดังนี้ ความเชื่อเรื่องผีสร้างเทวดา ความเชื่อเรื่องโชคลางและกลางสังหรณ์ เวทมนตร์คาถาและเครื่องรางของขลัง

2. การนำโศกนาฏกรรมมาใช้ในกลวิธีการแต่งวรรณกรรม มีดังนี้

2.1 การดำเนินเรื่อง กวีนำโศกนาฏกรรมมาเปิดเรื่อง แนะนำตัวละคร สร้างปมปัญหา หรือความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความเชื่อทางโศกนาฏกรรมในลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1.1 ความเชื่อเรื่องผีสร้างเทวดา ส่วนมากเป็นการขอความช่วยเหลือและขอความคุ้มครองต่อเทพหรือผี อันได้แก่ ศีบรรพบุรุษ พระภูมิเจ้าที่ ความเชื่อเรื่องดังกล่าวพบในวรรณกรรมทุกเรื่อง

2.1.2 ความเชื่อเรื่องโชคลางและกลางสังหรณ์ มีการนำความเชื่อประเภทนี้มาใช้หลายลักษณะ คือ

2.1.2.1 ความฝัน มีความฝันลักษณะแตกต่างกันไป เช่น ฝันว่าจะมีบุตร ฝันพบเนื้อคู่ ฝันบอกเหตุการณ์ล่วงหน้าซึ่งมีทั้งฝันดีและร้าย ความฝันเหล่านี้ช่วยให้การดำเนินเรื่องดูสมจริง พบในวรรณกรรม 8 เรื่อง คือ โศกนาฏกรรม วรรณคดี ภูษาหงส์

จำปาสัติน สุวรรณหงส์ยนต์ โคลิสิกุมาร มโนห์รานิบาด สุวรรณหงส์

2.1.2.2. ลางสังหรณ์เป็นการบอกเหตุการณ์ล่วงหน้า มีด้วยกัน 3 ชนิด คือ ลางที่เกิดจากสัตว์ สัตว์ที่นำมาใช้ส่วนมากเป็นสัตว์เล็กซึ่งพบได้ในบ้านเรือนหรือในป่า เช่น นก หนู จิ้งจก ฯ ลางที่เกิดจากคน เช่น อาการกระหม่อมตา ความผิดปกติของร่างกาย ลางที่มีลักษณะแปลกหรือผิดไปจากเหตุการณ์ผิดปกติธรรมดา ปรากฏในวรรณกรรม 7 เรื่อง คือ โคนุตร วรวงศ์ ภยาหงส์ จำปาสัติน สุวรรณหงส์ โคลิสิกุมาร มโนห์รานิบาด

2.1.2.3. พลังสมาธิ เป็นการกำหนดจิตเพื่อทราบเหตุการณ์ล่วงหน้า ปรากฏในวรรณกรรม 2 เรื่อง คือ โคลิสิกุมารและสุวรรณหงส์

2.1.2.4. การอธิษฐาน เป็นการกระทำประกอบกับการเสี่ยงทาย พบในตัวละครสตรี เป็นการกระทำเพื่อได้พบคู่ครอง ปรากฏมากในวรรณกรรมเรื่องสุวรรณหงส์ เรื่องพระรถเมรี เรื่องโคนุตร

2.1.3. เวทมนตร์คาถาและเครื่องรางของขลัง เป็นความเชื่อที่กวีนำมาใช้มาก มีลักษณะแตกต่างกัน แต่ทุกชนิดต้องมีเวทมนตร์คาถากำกับเสมอ เช่น เมตตามหานิยม ปรากฏในวรรณกรรม 3 เรื่อง คือ พระรถเมรี นายตัน โคนุตร การทำเสน่ห์ปรากฏในวรรณกรรม 4 เรื่อง คือ จำปาสัติน วรวงศ์ พระรถเมรี โคนุตร การอยู่ยงคงกระพันมักนิยมใช้ในการสู้รบหรือเพื่อป้องกันอันตรายปรากฏในเรื่อง วรวงศ์ พระรถเมรี การลงเลขยันต์ ปรากฏในวรรณกรรม 3 เรื่อง คือ สุวรรณหงส์ พระรถเมรี นายตัน นอกจากนี้มีการแปลงกายเพื่อกำเนินการต่างบรรลุตามจุดประสงค์ มีในวรรณกรรม 7 เรื่อง ยกเว้นเรื่องนายตัน ภยาหงส์ สุวรรณหงส์ยนต์

การศึกษาวรรณกรรมกลุ่มตัวอย่างพบว่า มีวรรณกรรมเพียงเรื่องเดียวที่ไม่กล่าวถึงเวทมนตร์คาถาเกี่ยวกับไสยศาสตร์คือเรื่อง ภยาหงส์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมุ่งสอนธรรมะมากกว่า แต่ยังคงมีความเชื่ออันเนื่องมาจากไสยศาสตร์ปรากฏอยู่ เช่น ความเชื่อเรื่องผีसांगเทวดา

ความเชื่อที่กล่าวนี้ก็นำมาใช้ดำเนินเรื่องตอนเปลี่ยนแปลงชีวิตของตัวละครสำคัญ เช่น การมีคู่ครอง การมีบุตร การพลัดพราก เหตุการณ์ต่าง ๆ สร้างบรรยากาศในการดำเนินเรื่องสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ช่วยการดำเนินเรื่องกระชับรัดกุม รวดเร็ว สมเหตุสมผล เช่นการแสดงอิทธิฤทธิ์ การแปลงกาย การย่นระยะทาง การทำเสน่ห์ และความฝัน เช่น นางจันเทวีฝันเป็นนางเกิดจากการพลัดพรากกัน พระสุธนต้องออกผจญภัยเพื่อติดตามนางมโนราห์ไปยังเมืองไกรลาส เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นล้วนเป็นความเชื่อเรื่องอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติ นอกจากนี้สามารถศึกษาพฤติกรรมตัวละครได้อย่างดี

2.2 การสร้างตัวละคร กวีสร้างตัวละคร 2 ประเภท คือ ตัวละครมนุษย์ และตัวละครอมมนุษย์ ซึ่งล้วนมีความสามารถทางไสยศาสตร์ กวีกำหนดความสามารถทางไสยศาสตร์ไว้ 2 ลักษณะ คือ ตัวละครมีความสามารถทางไสยศาสตร์จากการศึกษา และตัวละครที่มีความสามารถทางไสยศาสตร์เฉพาะตัวโดยไม่กล่าวถึงการเล่าเรียน ส่วนใหญ่เป็นตัวละครสำคัญ

ตัวละครมนุษย์ซึ่งมีความสามารถทางไสยศาสตร์มากคือ โทร เพราะปรากฏในวรรณกรรมทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่องนายคั่นเพราะเป็นเรื่องของชาวบ้าน ส่วนตัวละครอมมนุษย์อันเป็นตัวแทนของธรรมชาติมีหลายตัวที่ปรากฏมากในวรรณกรรม คือ พระอินทร์ ซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมของชาวไทยเกี่ยวกับพระอินทร์ว่า เป็นเทพผู้คอยให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ตกทุกข์ได้ยากเสมอจนมีสำนวนว่า พระอินทร์เขียว ๆ ลงมาก็ไม่ยอม ตัวละครอมมนุษย์อีกตัวคือ ฤๅษี เพราะมีความรู้เรื่องไสยศาสตร์อย่างแตกฉาน

ตัวละครเหล่านี้ล้วนช่วยเรื่องดำเนินไปได้อย่างเหมาะสม และทำให้เรื่องโลกโศกแปลกพิสดารควรแก่การติดตามอย่างยิ่ง

2.3 ฉากและบรรยากาศที่เกี่ยวข้องกับไสยศาสตร์ กวีใช้ฉากสมจริงหรือฉากธรรมชาติ ซึ่งเกิดจากความเชื่อทางไสยศาสตร์ เช่น ฉากห้องฟ้า ฉากห้องทะเล และฉากป่า ฉากเกิดจากอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น ห้องน้่าน้ำป่วนหรือเดือดพล่านเพราะอำนาจของเวทมนตร์คาถา ฉากและบรรยากาศเหล่านี้ช่วยให้เรื่องตื่นเต้น ผู้อ่านเกิดความเพลิดเพลิน

3. โลกทรรศน์ที่มีต่อไสยศาสตร์เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ เช่น ผีसा่งเหวดดา ไชยกลางและกลางสังหรณ์ เวทมนตร์คาถาและเครื่องรางของขลัง สิ่งเหล่านี้สามารถบันทึกและบันทึกอำนาจอื่น ๆ ได้ เช่น ความเชื่อเรื่องผีสา่งเหวดดา มนุษย์สามารถติดต่อขอความช่วยเหลือจากภูติผีปิศาจ เช่น ผีบรรพบุรุษให้ความช่วยเหลือคุ้มครองหรือกระทำการต่าง ๆ ตามความประสงค์ให้สำเร็จ และแสดงความขอบคุณด้วยการเซ่นไหว้ ความเชื่อเรื่องไชยกลางและกลางสังหรณ์ ได้แก่ พลังสมาธิ แรงอธิษฐาน ความฝัน ๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนนำไปสู่เหตุการณ์ที่เป็นจริงซึ่งเป็นความเชื่อที่ปรากฏในสังคมทั่วไป ส่วนเวทมนตร์คาถาและเครื่องรางของขลัง สิ่งเหล่านี้มีอำนาจลึกลับสามารถบันทึกหรือบันทึกสิ่งอื่น ๆ เช่น สามารถฟื้นเหตุการณ์ธรรมชาติ เพราะอำนาจของวัตถุได้แก่ เครื่องรางของขลังสามารถป้องกันและให้ความช่วยเหลือตลอดจนแคล้วคลาดจากอันตรายทั้งปวง

ความเชื่อเหล่านี้สะท้อนสภาพสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมไม่ว่าเป็นวรรณกรรมของชาติ หรือวรรณกรรมท้องถิ่น แม้กระทั่งวรรณกรรมต่างชาติ ก็สะท้อนสภาพความเชื่อของบุคคลในสังคมยุคสมัยนั้น อันเป็นความเชื่อดั้งเดิมของมนุษย์ที่สืบทอดมาแต่อดีต ปัจจุบันวิทยาศาสตร์เจริญก้าวหน้ามากแล้วก็ตาม แต่สิ่งเหล่านี้ไม่สามารถพิสูจน์ความไร้ลึกลับได้ วรรณกรรมประเภทนี้ยังเกิดขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้เพื่อแสดงจินตนาการและอารมณ์ของกวีและผู้อ่านที่มีต่อเหตุการณ์แปลกประหลาดมหัศจรรย์

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาไสยศาสตร์ในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ผู้ศึกษาเห็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าดังนี้

1. ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล ความเชื่อเหล่านี้ปรากฏในวรรณกรรมถิ่นต่าง ๆ เห็นควรศึกษาความเชื่อทางไสยศาสตร์ในวรรณกรรมถิ่นอื่น เพื่อทราบพฤติกรรมของบุคคลในถิ่นนั้น ๆ อันก่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องกัน

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อทางไสยศาสตร์ที่ปรากฏในวรรณกรรมแต่ละถิ่น หรือถิ่นเดียวกันแต่ต่างสมัย เพื่อทราบความแตกต่างหรือความเปลี่ยนแปลงทางความเชื่อ
3. ตัวละครที่มีความสัมพันธ์กับไสยศาสตร์และปรากฏในวรรณกรรมเกือบทุกเรื่อง เช่น ฤๅษี ยักษ์ เทพ บทบาทของตัวละครเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง ควรศึกษาพฤติกรรมของตัวละครเหล่านี้ เพื่อทราบความมุ่งหมายที่กวีแฝงเร้นไว้
4. ควรศึกษาความเชื่อทางไสยศาสตร์ที่แฝงในพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อหาเหตุผลและความหมายแอบแฝง เพราะช่วยให้ทราบถึงพื้นฐานทางความคิดของกลุ่มบุคคลในสังคม ตลอดจนความเข้าใจสังคมอย่างดียิ่งขึ้น
5. ควรศึกษาความรู้ในด้านอื่น ๆ มาศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง เช่น วัฒนธรรม ค่านิยม ประเพณี ศาสนศาสตร์ ดาราศาสตร์ โหราศาสตร์ จะช่วยให้เห็นคุณค่าของวรรณกรรมแต่ละด้านอย่างดี
6. ควรศึกษาวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ เช่น วรรณกรรมคำสอน วรรณกรรมกฎหมายชาวบ้าน ประวัติศาสตร์หรือพงศาวดาร เป็นต้น จะช่วยเข้าใจวิถีชีวิตของชาวภาคใต้ได้ดียิ่งขึ้น